

Magyar díszmű-irodalomunk ismét egy érdekes albummal szaporodott, czime „Csónakot Rotterdamtól Pestig. Irtá Birly István. Pest, Geibel A. (Grill Károly) bizománýában. 1863. Tartalmazza azon, mind rendkívüli hosszúsága, mind kalandossága folytán nagyérdéki csónakutazás leírását, melyet a mult nyáron Rosty Pál és Birly István urak Rotterdam és Pest közt tettek. A 14 és fél nagy negyedréti ivből álló albumot kilence köre nyomott kép ékíti Rachtól Lipsében, Reifenstein és Röschtől Bécsben, s Patakítól Pesten. Mind a nyomás, mind a kötés igen szép s amaz Heckenast Gusztáv nyomdájának, emez Boldog Lajos helybeli könyvkötőnek becsületére válik.

Bajza Jenő „Zách Felicián“ című tragediája újabb átdolgozásban már ki van tűzve előadásra a nemzeti színházban. E darabról, műértők, kik olvasták, nemcsak elismeréssel, hanem meglepetéssel nyilatkoztak.

Urbéri egyezkedés. Gróf Viczai Héder, Ötveny-szigeth határának földesura s az ottani lakosság között 20 év óta fennforgott birtokrendezési ügy, — mint a „Gy. K.“ írja, — mult hó 23-ikán szerencsés véget ért, amennyiben a lakosságra nézve igen kedvező egyezség jött létre. — Az uraság a helységhez legközelebb eső földeket a lakosságnak engedte, s a távoli jobbágyi dűlőket is a legjobb minőségű földdel cserélte ki; a maradvány-földek utáni váltásárgépből több mint 2000 frot elengedett, s végre, sajátjából 6 holdat az egyháznak adott át. A költséges törvénykezési út helyett az egyezkedés valóban czélravezetőbb.

Névváltoztatások. Felsőbb engedély folytán Schroll János kaposvári hivataliszt, Antal, György, Lajos, Amália és István gyermekeivel együtt „Hantosi“-ra, — Rittmiller Ferenc győri kőfaragó mester, „Réthi“-re, — Prescher Rudolf joghallgató és Prescher Ede szabósegéd testvérek „Székely“-re, — Hirsch Vince rimaszombati lakos „Szarvasi“-ra, — Ellenberger Ferenc banai lakos „Révhegyi“-re, — Knauser István kassai zongoramester „Küvesdi“-re változtatták vezetékneveiket.

Vakmerő rabló. A paulisi vendéglős szobájába a mult napokban egy ismeretlen egyén tőrt be, az ott alvó vendéglősnét torkon ragadta, s hasába két ütött; ez elajdult, mire a szomszéd szobában alvó 12 éves gyermeke kifutván, a rabló a gyermekekre rohant; az anya ezalatt az ablakon kiemerkült, s szomszédjait fölveré. A rabló azonban a láрма daczára összeszedte a szobában található pénzt és azzal odább állt. Kinyomozására a vizsgálólatok megkezdettek. A megsebesített vendéglősné is gyermeke életéhez kevés a remény.

Meggyilkolt elefánt. Németországban Kircheimban nem rég egy nagy him elefántot gyilkoltak meg. Az állat már oda menetelekor utközben, vad, haragos volt, és a szekeret, mely kaliczáját vitte, szinte felborította. A fogadóba érve, 12 nehezék digitális adtak be neki, — ettől csillapodott; de a mint gazdája közeledett hozzá, újra megdühödött, azért meggyilkolását határozták el. Előbb kemérméreggel tettek próbát, a mit zsemleiben adtak be. Nem használt, pedig jó nagy adag volt. Csak a meglövés volt hátra. Oda gyűltek a legjelesebb kirchheimi vadászok s golyóval mind egyszerre szembe köszöntötték. Minden golyó talált, de az elefánt csak állott csendesen. Tovább egy óránál folyt a tüzelés, míg a collossalis barom párszor hátrahanyatlott, de ismét összeszedte magát, felállt, ketreczét szétszakította, s méltóságos léptekkel kezdte mérni az udvart. Első lábára kötél volt kötve. Próbálták lerántani, de csak a kötél roppant el; 6 talpon maradt. Mivel azonban már semmi nem volt, közel fértek hozzá s végre csak mégis meggyilkolták. Magassága 5 1/2 sing volt; agyara 5 láb, sulya 8600 font. E hatalmas állatnak kitartó nagy életeréje valóban bámulatos.

(Adakozások.) A Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez mult héten beküldetett: A magyar írói segélypénztár számára: Szénváraljáról az ottani olvasókör Széles Endre elnök által 40 ft.

Ugyanazon czélra: Német-Ujvárról az ottani ifjuság által rendezett táncvizigalom jövedelme Kerkapoly Balázs által 36 ft. (Az erre vonatkozó bővebb tudósítást jövő számunkban közlendük.)

Nemzeti színház.

Péntek, febr. 27. „Az élet színpalái“ vigjáték 5 felvonásban. Dumanoir után fordította Bu-lyovszkiné.

Szombat, febr. 28. „Dinorah“ regényes opera 3 felvonásban. Zenéjét szerz. Meyerbeer.

Vasárnap, márt. 1. „Dalos Pista“ népszimű Szígligetitől.

Hétfő, márt. 2. „Lear király.“ szomorujáték 5 felv. Shakespeare-től.

Kedd, márt. 3. Székely Imre zongoraművész hangversenye.

Szerda, márt. 4. „Pajtáskodás.“ vigjáték 5 felvonásban Scribétől, fordította Feleki.

Csütörtök, márt. 5. „Lalla Roukh“ regényes opera 2 felv. Zenéjét szerzette David Bódog.

Budai népszínház.

Febr. 27. „Csikós.“ népsz. 3 felv. Szígligetitől. Díjmentes néplőadás.

Febr. 28. „A dalja“ operette 1 felv. Offenbachtól. Ezt megelőzte „Liviust olvassa.“ vigj. 1 felv. Mindkettőt fordította Tarnay. Az új operette ha nem tartozik is szerzőjének legjelesebb művei közé, bohó szövege s több helyen kedves dallamánál fogva sokáig látogatott darabja lesz a népszínházban. A jó előadás, különösen Harmath Emmának szép éneke, s Szilágyinak ügyes játéka, köztetszésben részesült. A másik öszetaktot fércz-darab színrehozását csak sajnálni tudjuk, s a benne előforduló valószínűségeket a közreműködők számos botlása s hibás játéka még kiállhatatlanabbá tette. Hogy többet ne említsünk, csak a főszereplő Líbera Gizella egy jelenetet hozzuk föl, ki, hogy az ablakon leereszkedik, a zsebkendőt unalmasan hosszú ideig kötöztette, s végre is annak használása nélkül, hatás-vadászat kedvéért kiugrott.

Mart. 1. Az előbbieket ismételték.

Márt. 2. „Dunanan apó és fia utazása.“ Operette 3 felv. Offenbachtól.

Márt. 3. Ugyanaz, ezuttal 19-edszer, s folytatást szuflott színházban.

Márt. 4. „A vén parókások.“ Vigj. 4 felv. Sardoutól. Franciaából ford. Tarnay.

Márt. 5. „Egy óra egy házaspár életéből.“ Vigj. 1 felv. és „Lucifer a zöld ördög.“ Néma-játék.

Szerkesztői mondanivaló.

6488. Tótmegyer. P. L. Igen szívesen adnánk felvilágosítást, de mikor most, a második levél után sem értjük ön kívánságát. Azt írja ön: „Múltotzassék a V. U. mult évi utolsó számaiban, a telekkönyvi munkálatokat érdeklő, Tatabánya (ha jól emlékszem) lakó kiadó ur nevét velem közleni.“ E pár sorból nem tudunk eligazodni, mit akar ön. Részletesebb magyarázatot kérünk.

6489. Bécs. Kérjük a számlát a „soll“ és „haben“ szerint. Két hét múlva szívesen; addig másképp vagyunk lefoglalva.

6490. Bärkö. G. Gy. Arra nem vállalkozhatunk, hogy a hozzánk beküldött verseket (melyek száma legio) még bírálgassuk is. Ennél szebb és hasznosabb foglalkozást is találhatunk magunknak. A beküldött műveket vagy adjuk, vagy nem adjuk; de hosszabb indoklással nem szolgálhatunk. Ha pedig — mint szoktuk — a beküldött versek 1/2 részéről rendszeren nem szólnuk, ezt is feleletlen kérjük tekintetni. A használhatókat adjuk, a mikor lehet, a többi elpusztul. Külön versbírói osztályt nem állíthatunk. — (Szolgáljon ez értesítés tudomásul számos türelmetlenkedő fiatal versíró hazánkban.)

6491. Agárd. K. I. Reméljük, jövő számunk eleget fog tenni ön ohajtásának. Minden készen van.

6492. Szarvas. L. G. Jelen számunkba már későn érkezett az örvendetes tudósítás. Legközelebb.

6493. Z. Pest. Ily tárgya művekkel nagyon el levén halmozva, a küldöttek közlését most ugyan nem ígérhetjük, de egyéb kívánataira nézve megteszünk mindent, a mi hatáskörünkbe esik.

6494. Kún-Sz.-Miklós. Sz. K. Közönet a megemlékezésért. Unnepélyes alkalomra várunk.

6495. N.-Zellő. F. M. Érdekel olvastuk az újabb közleményt. Hogy előbbi állításainknak nagyobb sulyt szerezzünk, nem marad egyéb hátra, mint a dolgozatot az ön által is megnevezett nyelvtudósunk ítélete alá terjeszteni. Meg fogjuk tenni.

6496. Eger. U. L. Sajnálva tudatjuk, hogy a kívánt régiebb számokból kiadó-hivatalunk egyetlen egygyel sem szolgálhat. Egyes évfolyamok efféle hiányai most csak magán uton pótolhatók.

(A Vasárnapi Ujság régiebb évfolyamai tárgyában):

Eladók: az 1856., 1857. és 1860-i évfolyamok kőtetlen állapotban. Egy folyam ára 5 ft.

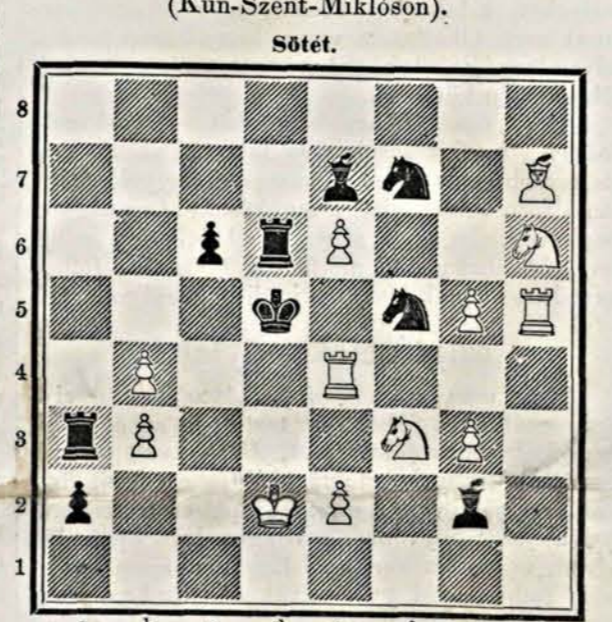
1859-ből a második félévi folyam (27—52. szám). 1855-ik évből: 1—13; 34., 35., 37., 38., 39., 40., 41. számok.

1861-ik évből: 27—32. számok. 1862-ik évből: 7—11.; 31—34. számok.

Egyes számok ára 10 ujkr. — Bővebb értesítéssel szolgál Bertók János Munkácsón.

SAKKJÁTÉK.

167-ik számú feladvány. — Bankos Károlytól (Kún-Szent-Miklóson).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 162-dik számú feladvány megfejtése. (Plachuttától.)

Világos. Sötét.

1) V h 5 - e 8 F e 8 - c 5 A)

2) H c 3 - e 4 d 5 - e 4: B)

3) V e 8 - e 6 † K e 4 - b 5:

4) c 2 - c 4 †

A)

1) K e 4 - c 5

2) V e 8 - c 8 † K e 5 - b 6

3) H c 3 - d 5: † K b 6 - b 5:

4) c 2 - c 4 †

B)

2) H e 1 - b 3 C)

3) H e 4 - d 2 † H b 3 - d 2:

4) V e 8 - e 2 †

C)

2) F e 5 - a 3:

3) V e 8 - e 6 † tetszés szerint.

4) V e 6 - e 5 †

Helyesen fejtették meg. Vessprémben: Fülöp József. Kís-Külváros: Csöményi Károly. — Debreczenben: Sperber F. — Vácson: Nizsly Pál. — Parabutyban: Rothfeld József. — Pesten: Cselkó György. — Kassán: Skvóv Antal. — Kún-Szent-Miklóson: Bankos Károly. — Szegeden: Galysai Imre. — Jász-Berényben: Scopian Sándor. — Gyepesen: Kun Sándor.

TARTALOM.

Gelencsér István (arezkép). A fogoly lengyel. Csengei G. A szép kun leány. Milesz Béla. — Hirlapírodalmunk a 19. században (folytatás). — A fekete ardoi régi templom (képpel). Lehoczky Tivadar. — Az orosz-lengyel csatáról (képpel). — A természet köréből. Bécsi levél. K. T. — Egyveleg. — Tárház: Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felolós szerkesztő Pakh Albert (lak. magyar-utca 1. sz. a.)

HETI NAPTÁR.

Hó-és hetinap	Katholikus és Protestáns naptár		Görög-orosz naptár		Izraeliták naptára		Nap-			Hold-		
	Márczius naptár		Február (6)		Adar		kél	delel	nyug.	kél	delel	nyug.
8 Vasár.	D 3 Oculi L. Ján.	D Oculi	24 F 2 bójt.	17	6. p. 6. p.	6. p. 6. p.	6. p.	6. p.	6. p.	6. p.	6. p.	
9 Hétfő	Franciszka	Franciszka	25 Tarasius	18	6. 30 11 4	5 53 9 37	1 53 7 11					
10 Kedd	Sebastei 40 vért.	Etelke	26 Porphyry	19	6 28 10 43	5 55 10 49	2 43 7 41					
11 Szerda	Herakl. bójtköz.	Konstancia	27 Prokop	20	6 26 10 38	6 56 * 3 36	8 16					
12 Csütört.	Gergely pápa	Gergely	28 Vazul	21	6 24 10 17	5 57 0 7	4 32 8 59					
13 Péntek	Rozina, Niczefor	Krisztina	1 Márczius	22	6 22 10 1	5 59 1 0	5 30 9 52					
14 Szomb.	Mathild kir.	Mathild	23 25 Sabb	23	6 20 9 45	6 0 2 6	6 29 10 54					

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten, 1863.

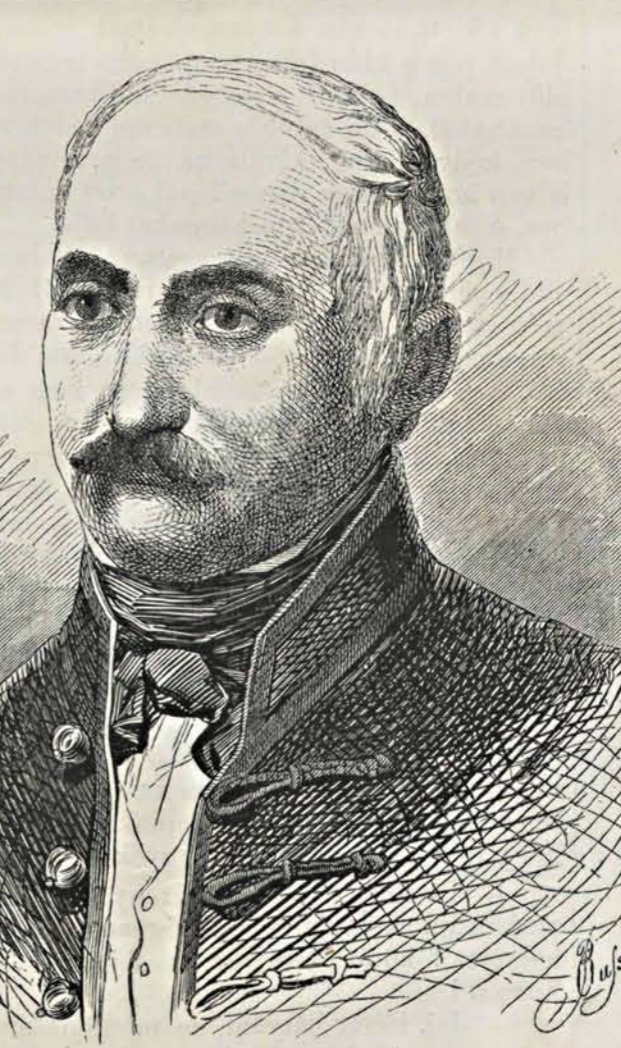
Előfizetési föltételek 1863-ik évre:

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, postán küldve vagy Buda-Pesten házhoz hordeva:	
Egész évre (január—december) 10 ft.	Fél évre (január—június) 5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság:	
Egész évre (január—december) 6 ft.	Egész évre (január—december) 6 ft.
Fél évre (január—június) 3 ft.	Fél évre (január—június) 3 ft.

Kolosváry Mihály.

Korunkban, midőn az őszinte hűség, szilárd kitartás, a régi patriarchális kornak eme szép erényvirágai mindinkább ritkulnak, midőn hűlni kezd a szellem, mely egykor a családot a ház egész népével egy testté olvasztá; midőn ur az ő munkását, s munkás az ő urat mindinkább csak kenyérkeresés, s bértadó pusztá eszköznek kezdi tekinteni; most, midőn ernyedetlen szorgalom, hálás elismerés, s kölcsönösen kitartó hűség nem minden embernek szokott egész életén keresztül jelleme maradni: számító korunkban, mondjuk, kétszeresen örvendetes jelenség, ha mégis vannak, kik egyéb érdemeik mellett a közbecsülést és tiszteletet e téren is különösen ki tudták érdemelni.

A tudományos készülttségű 20 éves ifjuság foglalkozó munkások felügyelésével bízta meg, hol aztán szerencséje volt a boldog emlékü Ürményi Miksával, ki a várépítésnél mint a kormány részéről kiküldött „contragens“ működött, közelebb megismerkedni. Ennek ajánlata folytán következő évben a tatai járásba a nagy tudományú Pázmány Dénes főbíró mellé került mint rendes eskütt, hol nemcsak ismereteit, de ismeretségét is tágasbitani szép alkalmá nyílt. A szerény, de hivatalában szorgalmas ifjut szemmel kísérte nagy ismerőse, Ürményi, s hogy pártfogását tetel bizonyítván, magához közelebb vonhassa, Agárdi jószágának vezetésével akarta megkínálni, de e szándékában meglön akadályozva az örökös főispán által, ki Kolosváryra 1814 elején kápolnás-nyéki birtokainak kezelését bízta s e minőségben ugyanezen helyen idősb gr. Nádasdy Mihályt 12, örökösét Lipótót 6 — ennek fiát a mostani örökös s valóságos főispánt gróf Nádasdy Lipótót 32 — összesen a családot egy év híján 50 évig szolgálja.

KOLOSVÁRY MIHÁLY.

Egy ily férfiut mutatunk be e lapok olvasóinak Kolosváry Mihályban, ki a nagynevű gróf Nádasdy családnak kápolnásnyéki birtokán 1814 elejétől mint gazdatiszt működik. A derek gazda nem bir ugyan országos névvel, s nem is mondhatjuk, hogy tollal és tintával vinya ki magának az érdemet, hanem elméleti ismerete is oly mértékben van benne képviselve, hogy tisztársainak mindenkor diszére, földesurának pedig örömmére szolgált, s első rendű gazdáink díszes sorába méltán oda illik. Kolosváry, — ha nem irt is pályamunkákat, de annál többet olvasott, s olvas most is minden e szakban tett újabb felfedezést, s a mit hosszu tapasztalása után jónak és czélszerűnek talál, iparkodott, s iparkodik azt a gyakorlati ténre is azonnal átültetni. Született 1788-ban Vas megyében Litkén, hol atyja tisztartó volt. Kisebb iskoláit Komáromban, a bölcsészetet Szombathelyen és Győrben, a törvényt pedig a híres jogtanár Kelemen idejében Pesten, a m. k. egyetemben végezte.

azonnal kinevezett őrmester, Konkolyi százados keze alatt szolgált, ki a szép bizonyítványokkal ellátott, különben is művelt ifjut kiválóan becsülte. Vége levén a fölkelésnek, idősb gróf Nádasdy Mihály, Komárom megye akkori örökös és valóságos főispánja, megyei t. esküttnek tevő, s mint ilyet, a megye a várépítés-

templom és a szegények. Mi hivatali hűségét illeti, ámbár ő is élt szomorú napokat, de azért jó és balsorsban egyaránt kitartó. Hogy buzgó hazafi, felesleges mondanunk; hisz ha a „Szózatnak“ csupán figyelmes olvasása okvetlen arra indít minden jó lelkű magyart, hogy hazájának hive legyen rendületlenül, mennyivel inkább hívének

kell lenni egy oly férfinak, ki a „Szózat” szerzőjének testi lelki barátja volt. Kolosváry Mihály pedig Vörösmartyval ifjú korától kezdve, mindvégig a legbensőbb barátságban élt, s évtizedek óta most is azon sokaktól látogatott házában lakik, melyben egykor a nagy költőnek bölcsője rengett.

Károly.

Népdalok.

III.

Messze jártam, hetedhét országban,
Visszajöttem, de bánom, de bánom!
Mély a Sajtó, magas a pallója,
Ha rá mennék, le is esném róla.

Nénémasszony, hidd ki a lányát,
Hadd lássam a piros két orcáját;
Hidd ide a Sajtó partjára,
Átmegyek a szavára, szavára.

Mi lett hógom, beh sápadt az orcád!
Nem jól szabták, beh kurta a szoknyád!
Nem megyek át galambom hozzátok,
Mert harapós nagyon a kutyátok!

IV.

Kiosi madár a pacosirta,
Mégis olyan nagy a hangja,
Kis lány az én rózsám Erzsi,
Mégis olyan, olyan nagyon tud szeretni!

Hajnallik már, eszemadta
Mit álmottál az éjszaka?
Nem adtam, nem álmottam,
Csak hogy szeress, mindig azon imádkoztam.

Csip a csanál az utfélen,
Ország világ ellenségem!
Irgykedik, áskálódik...
Nem bánom én, csak te légy az enyém holtig!

Haragszik a babám anyja,
Azt a kis lányt pirongatja;
Édes szülém, mit vétettem:
Hogy viola, rózsá terem kis kertemben!

V.

Vize sincs, szárazon Fakad a rózsafa,
Forog a szélmalom, Hasad a bimbaja;
Ne beszélj, nem hiszem Tövises galya van;
Szavadat csailagom! Csak az a nagy baba.

A szemed sir, nevet,
Csapodár a neved!
Van-e lány, a ki ma
Igazán, hűn szeret?!
Tompá Mihály.

Zeng a dalnok...

Zeng a dalnok a hazáról
Szép magasztos éneket;
Koszoruvál ékesíti
Nemzete az éneket.

Zeng multjáról nemzetének,
Szép a dal s a mult dicső!...
Büszke a hon dalnokára
És honára büszke ő.

Zeng az égi szent szabadság
Istenéhez lelkesen;
Milliók szivjerekből
Kél a viszhang édesen —

Merre sziv és érzelm van,
Ott a dalnok hire él;
Dalait ki látja, hallja
Ohajt, lelkesül s remél...

És a dalnok homlokáról
Szépságúrkák a babér,
Melyből egy kicsiny levél a
Nagy világnál többet ér...

Ah! de mindezek daczára
Szenvedése végtelen;
Nem hevíti őt öröme
Dicsősége fénye sem.

Sőt babrját széttiporná
És eldobná hir-nevét —
Csak a hon virulna, melyről
Zengi sok szép éneket.

Váraday Gusztáv.

A szép kun leány.

Elbeszélés, írta Milez Béla.

(Folytatás.)

III.

Asztalnál ülve találjuk Gazdag Miklós uramat leányával, épen midőn végezték a rövid magyaros vacsorát. Miklós gazda a leánya által számára kitöltött bort épen szájához emelte, midőn hirtelen kutyaugatás, csengettyűs s lovak prüszkölése vonták magukra figyelmét s gátolák a bögre tartalmának kiürítésében.

— Menj csak Julcsa fiam, nézz ki, micsoda kutyaugatás az, talán valami idegen érkezett.

— Alighanem Kun Péter bátyám, a csengőről gyanitom, — mond kifelé indultában Julcsa, — de midőn az ajtót nyitni akarná, azon Kun Péter deres bundája toladott befelé.

— Kend az Péter bátyám? Be megjíesztett deres bajuszával, meg azzal a nagy kucsmával.

— Én biz édes hógom. Adjon Isten jó estét, édes Gazdag Miklós uram!

— Adjon Isten, adjon Isten! — mond a házi gazda sokott derült arczeccal, midőn elébe ment. Mi jó vagy rossz szél hozta ebben a hideg időben, melyben még a kutya sem kívánczik ki? Tegye le azt a bundát. Enyje, enyje, csak egy kevéssel jött volna hamarabb, épen most fogyasztottuk el a vacsorát. Na, de semmi, lesz még ott valami. Menj csak Julcsa, készítsetek valamit, de szilajon ám.

— Soh se fáradjanak biz ott, hiszen nem rég az ideje, hogy eljöttem hazulról, otthon pedig kevéssel azelőtt falatoztam.

— De bizon csak megpróbáljuk, hanem kerüljön már beljebb, üljön le.

A két ember helyet foglalt a szegletben levő festett lőcán a rózsás asztal mellett. Julcsa pedig kifordult a szobából s nem sok idő múlva valami kalmi sístergés hallatszott a konyhából, a mi az éhes emberre nézve valami kedves hang, kivált ha még reménye is van hozzá, hogy részesülend azon valamben, a mi ezen sístergő hangokat adja.

Mig a konyhában sístertgett az a valami, addig embereink közönyös dolgokról beszélgettek; időjárásról, a következő tavaszról, gazdálkodásról, cselédekről, midőn Julcsa, kezében párolgó tállal jelent meg s a táll tartalmának szaga előbb ért Kun Péter uramhoz, mint maga a tartalom s előre jelenté, hogy az a sirmalmas sístergés a konyhában nem származott egyéb okból, mint egy nagy szál kolbásznak ő rettenetes megsütötéséből. Letétvén a táll az asztalra, Kun Péter uram minden nagy kínálatás nélkül hozzáfogott dús tartalmához s jó ízűen falatozott, Gazdag Miklós uram a kínálati szerepet vitte, Julcsa pedig ezalatt észrevétlenül kivitte a megürült bögrét s kevés idő múlva telve hozta vissza azt, szemérmen toltá oda Kun Péter uramnak, mondván: hogy igyék is már, ne csak egyék!

— Köszönöm hógom! Bizony jól is fog esni. Adja az Isten, hogy a farsangon pártá helyett főköttöt tegyünk a fejdre édes hógom!

— Jaj, Péter bátyám, ne mondjon olyanokat — mond szemlesütve a szégyenlős leányka.

— Hiszen csak úgy mondtam én azt tudod tréfából, tán csak nem haragszol érte.

— Ej dehogy haragszik, nem haragszik ő, csak egy kicsit szégyenlős a lelkem — mond leánya helyett Miklós gazda.

Majd nem lesz az úgy, ha a legényeket kezdi szeretgetni.

Julcsa pedig csakugy irult-pirult ezek

hallatára s mig az asztalt fölszedte, majd kicsattant a képe, olyan piros volt, s talán előlrad, ha még tovább ott kell lennie, de szerencséjére ki kellett vinni az edényeket s így menekedett meg az izzasztó fűrdőből.

— Igyunk Kun Péter uram ebből a karczából,*) azért adta az Isten, hogy tisztességesen fogyaszszuk el.

— Hanem édes Gazdag Miklós uram, én csak itt ülök, csak itt beszélgetek s még sem térek át a dologra, azaz, hogy voltaképpen mi szándékkal jöttem én kigyelmedhez. Nekem kigyelmeddel, mint igen bizodalmas jó emberemmel, egy kis beszédem volna négy szem közt, ugyanazért Julcsát jó lenne eltávolítani, nehogy valamit megtudjon.

— Nem bánom, legyen kigyelmed akaratá szerint. Julcsa te, gyere be csak!

— Mit para? — mond a lány belépve az ajtón.

— Elmege-e ma a fonóba?

— Igen, ha elereszt kend.

— Hol lesz ma fonó?

— A szomszédban Nagy Rébék néném-asszonynál.

— Sára asszony elmegyen-e?

— Elmege ő-kelme is.

— Jól van, elbocsátalak, csak aztán valami baj ne legyen.

— Dehogy lesz édes apám, dehogy lesz — mond a leány — s kis bundáját magára vévén, kerekcs rokkját hóna alá kapván, magára hagyta a két embert.

Gazdag Miklós uram pedig közelebb tolván a bögrét Kun Péter uramhoz, egy-egy jót húztak a karczából. Mivel pedig titkos dolgokról akarnak beszélni s nekünk nem illik hallgatónunk, pillantsunk be egy kicsit a fonóba, hova Julcsa ment Sára asszonyhoz.

Nagy Rébék néni szegény sorsu özvegy asszony volt Karczagon; jó szíveért igen szerette őt az egész város, mert ha valakinek valami baja volt, csak ő hozza ment, ő tudott tanácsolni, segíteni, különösen sebek orvoslásához igen értett. Szerette őt nagyon az ifjú nép, leányok legények s a téli esteken rendszeren ő nála gyűltek össze fenni. Ma este is itt találjuk a szomszédbeli lányokat, legényeket. A lányok fonnak, a legények a legártatlanabb nemével a játéknak mulattatják őket: dalolnak, mesélnek, enyelegnek, nevetkeznek. Itt aztán feltalálja kiki a maga pártját, szeretjét. Itt látjuk Gazdag Juliskát is fonással foglalkozva, mellette egyfelől az öreg Sára ül, másfelől egy legény, jobbját erősen Juliska dereka körül fűzve, enyelegve a fonallal, mit Juliska ereszt. De talán nem is Gazdag Juliska az, kit az a legény átölelt, hiszen azóta már tiszser is pofon csapta volna; talán nem is Gazdag Juliska az, ki nek fonalát az a legény el meri szakítani, hiszen Gazdag Juliska azóta tán kiásta volna szeméit, s az a lány nem ássa ki, dehogy ássa, még simogatja a legény képét. Már az a leány pedig Gazdag Juliska, a szép kun leány, a szőke angyal, karján szeretőjének.

De az a szerelmes, szégyenlős leányka tudna-e szerelmes lenni? Már miért ne tudna, az ő szíve sincs tán köből alkotva? Hiszen mi az élet virág — és a szív szikra nélkül, s mi könnyebb, mint a szív pislogó szikráját lángra gyújtani. Így gyult lángra a Juliska szívében lapangó szerelemnek pislogó szikrája is Nagy Pista iránt, ki egyetlen fia volt Nagy Rébék néninek. Szép fiu volt Pista, sugár, mint a cédrusfa; deli testalkata, dus csigákban aláhullámzó haja a vidék lezsebb, legelőbb legényévé tevé őt. Szegény volt az igaz, de dolgos, szorgalmas és józanleltű.

*) Tájésk. Általában az egész Nagy-Kunságban karczoknak nevezik az ott termelt kerti borokat.

A volt Juliskának kedves legénye s Juliska viszont Pistának kedves szeretője. Ritkán találkozhattak ők egymással, mert féltek, hogyha Julcsa apja megtudja e viszonyt, meg fogja azt szüntetni. Nem is igen tudta azt a háznál senki más, csak az öreg Sára asszony, ő pedig sokkal jobban szerette Julcsát, mint hogy ez ártatlan viszonyt a legkevésbé is akadályozni akarta volna. Így ment hát a fonó esténként, s midőn gondolták, hogy már ideje volna haza menni, haza takarodott ki erre, ki arra. Most is haza indultak, megelőgelvén a munkát.

Midőn Julcsa hazatért, embereink még akkor is fenn voltak; ágyat vetvén a tornyos nyoszolyákban, jó éjszakát kívánás után magukra hagyta őket s ment a hátulsó szobába az öreg Sára asszonyhoz. Miután pedig az első házban a gyertya kialudt volna s ott a két ember horkolásánál egyebet nem hallunk, akár illik, akár nem, hallgatózzunk egy kicsit a hátulsó szoba ajtajának kulcslyukán, vajjon mit beszél az a szép kis szőke lány a jó öreg Sára asszonyval.

— Sára néném, nem tudja kend, minek jött most ide Kun Péter bátyám?

— Bizonyosan nem tudom szógám, hanem mégis gyanitok valamit.

— Mit gyanit kend?

— Hát azt gyanitom, hogy nem más dologban fárad ő kigyelme, mint abban, hogy téged férjhez akar kérni; régen sutognak már ilyesmírl s most is aligha nem arról tanácskoztak.

— Ugyan menjen már kend, tán csak nem bolondult meg az a vén ember, — oh uram bocsásd bűnöm, hogy azt kell mondanom.

— Nem értesz gyermekem, hiszen nem a maga, hanem fia Lőrincz számára.

— Ej ne beszéljen olyanokat Sára néném, hova gondol, hiszen Lőrincz urfi rá sem néz az ilyen magam forma lányokra, kisasszony kell neki.

— Már akár néz, akár nem néz, meglásd, az öregek úgy akarják s annak úgy kell lenni.

— Bajosan lesz abból valami, Sára néném.

— Már miért lenne bajosan?

— Azért, mert én Kun Lőrinczhez soha sem mennék feleségül.

— Már miért ne mennél?

— Azért, mert én Kun Lőrincz nem szeretem, nem is tudnám soha szeretni.

— De ha apád kényszeríteni fog...?

— Ha kényszeríteni fog...? akkor — akkor kész leszek inkább — —

— Értelek gyermekem — szakítá félbe a jó öreg Sára — értelek; hiában fognak kényszeríteni, a szívnek parancsolni nem lehet, magam tapasztalásából tudom én ezt gyermekem; de hagyjuk el ezt, mint a mirtől még egy sem tudunk bizonyosat, aludjunk az Ur szárnyainak védelme alatt; holnap talán többet tudhatunk majd.

— Én igen félek a holnapi naptól, csupa félelem szállotta meg a lelkemet.

— Hagyd el már, aludjunk. Jó éjszakát.

— Jó éjszakát Sára néném; — susogta a szőke gyermek s esend lón a szobában. A csendet csakhamar megzavará Sára asszony hathatos horkolása, mig Juliska sokáig nem tudott elaludni, sokféle gondolat járt keresztül-kasul szép fejében, mig végre az álom őt is karjaiba vevé, s álmodott szépeket, igen szépeket arról, körül éjjel nappal gondolkodott, álmodott az ő Pistájáról.

A hajnal legelső sugára rásütött a Gazdag Juliska rózsás ablakára s csókjaival fölébreszté szép álmaiból az alvó leányt.

(Vége következik.)

Hirlapirodalmunk a 19. században.

Első közlés. 1801—1890.

(Vége.)

Német nyelven megjelent hirlapok s folyóiratok:

„Ofner und Pester Zeitung.“ Politikai lap. 1800-ban Schikmayer által alapítva Budán jelent meg 4-rétben hetenkint kétszer. 1804-ben címét „Vereingte Ofner und Pester Zeitung“-ra változtatta. — 1808-ban folytatá Rössler Kristóf „Gemeinnützige Blätter“ című közhasznú melléklapjával, mely, miután a közönségnek sokáig a Neuwied újság utánnomatával kellett jól lakni, megjelent 8-rétben. Igen kedvelt hirlapja volt a fővárosi német lakosoknak. 1818-ban 2300 előfizetője volt. 1821-ben 2500. — Évi ára 16 ft. v. cz.-ban.

„Pressburger Zeitung.“ (1764. jul. 14-én keletkezett.) Politikai lap. 4-rétben hetenkint kétszer jelent meg egy íven, mellékletkép a Neuwied újság utánnomata félíven, és „Intelligenz-Nachrichten“ taladék, szintén félíven. 1801-ben Landerer János Mihály nyomdász kiadásában folytatta pályáját, ki egyszerűsíté a lap szerkesztését is vezette 1809-ig, mikor halála történt és a kiadási jog kiskoru fiára Landerer Lajosra szállott, a szerkeszté pedig Schmidt Vilmosra, az evang. lányiskola tanárára ruháztatott, — ki már előbb is befolyt a szerkesztés gondjaiba, — melyet 1811-dik évéig vezetett. E lap 1808-ban érte el virágzása tetőpontját, midőn 6000 példányban nyomtatott. — 1818-ban már csak 1100 előfizetője volt. (Tud. Gy. 1818 X. 113.) — 1812-dik évvel új korszak nyílt a fennebbi lap számára; ugyanis a városi tanács folyamodott Ferencz császárhoz, hogy miután az elenséges beütés és ostrom következtében 1809-ben a város sok sanjaryuságot és kárt szenvedett, és e miatt tetemes adósságba merült, ruháztassék át a lap kiadási joga a városra és arról, mint kizárólagos jogról (Regale) rendelkezhesék. 1811-ben febr. 26-án a kérelmezett jog kegyelmesen engedélyeztetett, s így 1812-től fogva a lap, a város tulajdonává lón, melyet az hat-hat évre bére adott. Első bérlője volt Weber Simon Péter kiárvárosi tanácsos és nyomdatulajdonos, ki a lapot, a mellé csatolt „Unterhaltungsblatt“ című egy ívnyi 8-rétű mulattató társalappal együtt 1819-ig maga szerkeszté, nyomtatá és kiadá; fizetett a városnak először 12,000 ft. v. cz. azután 6000 ft. (Tud. Gy. 1821 XII. 68.) — 1819-ben a bérlő 5860 ft. p. pénzért Snischeck C. C. pozsonyi nyomdász lett, ki reményében — a dús nyereséget illetőleg — megcsalván, a bérlétről idő előtt 1824-ben lemondott. 1825-ben a bérlő Wigand C. F. lón, ki a lap kiadását erélylvel folytatta. (Pannonia 1848. II. Nro 1.)

„Der Siebenbürger Bothe.“ Politikai hirlap 1786-ban keletkezett. Erdélyben N.-Szebenben Benigni által kiadva 4-rétben hetenkint kétszer jelent meg. (Tud. Gy. 1821. XII. 68. — Bibliogr. Értesítő. Pest, 1842. 3. l.)

„K. K. priv. Agramer politische Zeitung.“ 1826-ban keletkezett „Luna“ mellékklappal. Zágrábban nyomtatott Gaj L. nyomdájában. Megjelent hetenkint kétszer a politikai lap 4-rétben egy értesítővel a Luna 8-rétben félívi díja a kettőnek 4 ft. postán. (Kritikai Lapok I. 1831. 49. l. Bibliogr. Értesítő. Kiadja Heckenast G. Pest, 1841. 1. l.)

„Patriotisches Wochenblatt für Ungarn zur Verbreitung gemeinnütziger Kenntnisse, und zur Beförderung alles guten und nützlichen für Leser aus allen Ständen.“ Lübeck János Károly orvos dr. adta ki Pesten 1804-ben 8-adrétben. 12 füzet jelent meg belőle négy kötetben. (Szechenyi Bibl. Catal. suppl. II. 555 l. Teley S. Bibl. catal. III. 283.)

„Damenzeitung.“ 1806. nov. 12-től hetenkint kétszer jelent meg Pesten, 1809-ig tartott. (Schwartner: Statistik Ungarns. I. 1809. 34—38.)

„Zeitschrift für Freunde wahrer Menschenbildung, zunächst für kath. Seelsorger.“ Kiadta Polesics Lajos, először 1818. júliusban Budán jelent meg, hetenkint kétszer, félíven 8-adrétben, 500 előfizetővel; nevé 1820-ban „Sonnenblume“ című cserélvén fel, azon évben megszűnt. (Tud. Gyűjt. 1818. IX. 106. X. 113.—1821. XII. 70.)

„Kaschauer Wochenblatt für Ober-Ungarn.“ (nem politikai), mely 1818-ban aprílban 4-edrétben Kassán keletkezett, és hetenkint félívet hozott, de az év végével, 9 havi keservesen fenn tartott élete után, elhalt. (Tud. Gyűjt. 1818. IX. 106.—1820. I. 134.—1821. XII. 69.)

„Pannonia.“ Gróf Festetics Albert 1819. apr. 10-én kezdette Pesten ezen lapot, s hetenkint kétszer félívet adott negyedrétben. Erkölcsei és tudománybeli képzés előmozdítására, a szépművészet és a gyönyörködve olvashat. Ára negyedrét helyben 6 ft. v. cz. volt. 1821-ben 500 előfizetője volt, és megszűnt azon évben. (Schams: Beschreib. Pest 1821. — Tud. Gy. 1819. IV. 127.—1821. XII. 69.—1822. IV. 64—80.)

„Iris.“ Zeitschrift für Wissen, Kunst und Leben. 1825-ben keletkezett Pesten, mely hetenkint kétszer jelenvén meg, belletristika kivül a történet- és földleírásból, természetrajz- és régészettől is hozott cikkeket. Előfizetési ára 8 ft. volt, tartott 1829-ig. (F. M. O. Minerva. 1827. 1141. lap. Kritikai Lapok. 1831. I. 49.)

„Der Spiegel, für Kunst, Eleganz und Mode.“ Divatképekkel. 8-adrétben Budán 1828. júliusban keletkezett. Széplíraturolap. Hetenkint egyszer jelent meg. Toldaléka volt: „Pesther Handlungszeitung von und für Ungarn.“ Hetenkint kétszer félíven 4-edrétben jelent meg. Két lap ára félívre 4 ft. pp. (Tud. Gy. 1829. X. 96. l.—Kritikai Lapok I. 1831. 49. l.—Bibliogr. Értesítő. 1841. 2. 4. l.)

„Pesther Kundschafts- und Auctions-Blatt.“ Buda. 4-edrétben Lechner Ferencz által kiadva 1827-től kezdve, hetenkint kétszer jelent meg, félívi ára 1 ft. 12 kr. pp. (Tud. Gy. 1827. XII. 127.—1829. XII. 126.)

Tudományos folyóiratok német nyelven: „Zeitschrift von und für Ungarn, zur Beförderung der vaterländischen Geschichte, Erdkunde und Literatur.“ Kiadta Schedius Lajos, a pesti egyetem tanára; havi füzetekben indult meg 1802. júliussal, 1804 végén a 6-dik kötettel megszűnt a hazai történelem nagy kárára. Előbb Patzkó Ferencz nyomdájában, 1804-ben Hartleben Konr. Adolf kiadásában. 8-rétben jelent meg.

„Siebenbürgische Quartalschrift.“ 1790—1801. topographiai, statistikai és történetbeli értekezéseket foglal magában; a magyar-és erdélyországi irodalomnak gazdag tárháza 1790-ben keletkezett, Szebenben Hochmeister Mártonnál jelent meg 4-edrétben évfolyamként 6 éves füzet. 1801-ben a hetedik év folyamán megszűnt (7-dik kötet). (Schedius: Zeitschrift von und für Ungarn II. 104.)

Ennek folytatása a „Siebenbürgische Provinzialblätter.“ című tudományos folyóirat 1804-től fogva 1810-ig tartott, ekkor a 4-dik kötet első füzetével megszűnt. (Teley S. Biblioth. Cat. III. 284. Tud. Gy. 1821. XII. 69.)

„Ungarische Miscellen.“ Pesten Lübeck János Károly (és Rössler Kristóf) adta ki, 1805—1807-ig öt füzet jelent meg belőle. (Catal. Bibl. Szécheryianae Supl. II. 333.—Teley: Cat. Bibl. Viennae 1821. III. 283. Tud. Gy. 1821. XII. 69.)

Szláv nyelven szerkesztett lapok és folyóiratok:

Pozsonyban jelent meg 1812. jul. 1-jével: „Tydenik.“ (Hetilap) Palkovics György, a helybeli evang. lyceumban a szláv nyelv és literatura tanára által kiadva; nyomtatott Snischecknél, később Belnaynál, 8-adrétben, hetenkint egyszer jelent meg cseh-től nyelven, s tárgyát tevék gazdasági, földirati, nyelvészeti s szépirodalmi cikkeket, melyekhez politikai hírek is csatoltattak. — Midőn a szerkesztő a politikai hírek közlésétől eltiltatott, a lap hat éves pályáját 1818-a jun. 25-diki számmal befejezte. (Jungmann: Historie Literary České. Praga 1849. 2-ik kiadás 451 lapon.—Pannonia 1848. II. N-ro 1.)

„Letopise“ (szerb évkönyv). Pesten 1827-ben jelent meg először, szerkeszté Pavlovics Tivadar. A „Matica Serbska“ egyesület sajátja. Évi folyam, mely 4 füzetből áll, 2 ft. pp. 8-rétben Budán nyomtatott, és 1830-ig 23 füzetét jelent meg. (Tudomány Társ. 1831.—Bibl. Értesítő 1841. 2. l.)

„Szerb méh“ (szerb évkönyv) Budán 8-rétben Stamatovich által írva. 1-5-ös évi folyama 1829-ik évben jelent meg. — Nyomatva az egyetem betüvel. (Tudománytár. X. k. 1836. 195. lap.)

Gaj Lajos 1825-ben szabadsalmat kapott egy lap kiadására mely „Horvát, Dalmát és Szláv lap“ cím alatt Zágrábban nyomtatott, később kiadói szabadsalmat kapván, saját nyomdájában nyomtatá. Amint a cikkeket belküldék, horvát, stajer, kraini (alsó-szlóven) vagy felső-szlóven (magyartól) nyelven jelentek meg cikkei. (Uj Ismeretkára III. 559. l.)

Ezen időszakra esik egy latin nyelven kiadott hirlap megjelenése is, mely 1804. apr. 1-én indult meg Pozsonyban „Posonienses Ephemerides“ statisticae-politicae-oconomicae-literariae“ címmel.

melynek alapítója Belnay György Alajos, a pozsonyi Academia tanára volt; a magyar irodalom történetében jártas, tudós író, ki egyszersmind nyomdatulajdonos lévén, a lapot maga szerkesztette, nyomatta és kiadta; hetenkint kétszer jelent meg egy íven 4-adrétben, fél ív melléklettel 8-adrétben melynek címe: „Appendix ad Ephem. Poson. quibus additur Neovindensis seu secretum Literarium Commercium vivos inter ac mortuos ex Campis Elysiis“ Természet és gazdasági tartalommal, és részben az azon időben híres neuwied ujság melléklapja „Gespräche aus dem Reiche der Todten“ fordítása volt. Belnay után, ki 1809. oct. 26-án meghalt, a szerkesztést Faber Antal, pozsonyi akademia tanára vette át, és melléklet nélkül folytatta 1813-ig, midőn azt tanártársának Cselkó Istvánnak engedé át, ki az 1827-dik év végeig szerkesztette; ekkor a lap Kovács Pálra, az alapító vejére ruházott, ki azt folytatta 1838-ig. (Catal. Bibl. Széchenyiana. Supl. II. 144. — Pannonia 1848. II. I. sz.)

„Novi Ecclesiastico-Scholastici Annales Evangelicorum August. et Helveticæ Confessionis in Ditionibus Domus Austriacæ Haereditariis in terris Austriacis. Ez fennállott 1793—1803-ig. Kiadta Ambrózy Samu, radváni prédikátor, hanem 10 év alatt csak 9 füzet jelent meg 8-adrétben. (Laura. 1824. I. 34. — Tud. Gy. 1821. XII. 67.)

A fennebbi adatokból kiderül, hogy Magyarországon 1801-ben a következő hírlapok és folyóiratok léteztek:

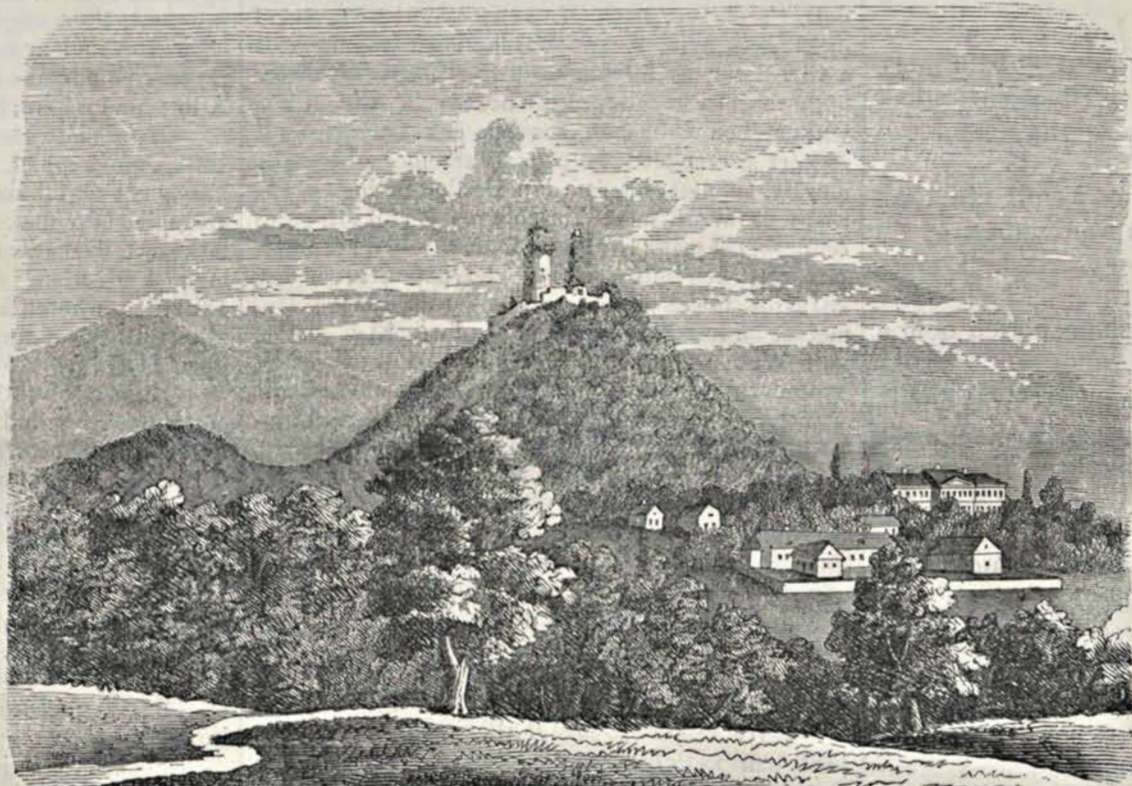
A) Magyar nyelven, politikai lapok: 1) Kurir 1787—1834; 2) Hirmondó 1792—1803; folyóiratok: 3) Magyar könyvház 1783—1803; 4) Sokféle 1791—1801. — B) Német nyelven, politikai lapok: 5) Ofner-Pester Zeitung 1800—1846; 6) Siebenbürger Bothe 1782—1862; 7) Pressburger Zeitung 1764—1863. — C) Latin nyelven, folyóirat: 8) Annales 1793—1803.

1830-ban pedig léteztek: A) Magyar nyelven, politikai lapok: 1) Kurir 1787-ben keletkezve; 2) Tudósítások 1806-ban; 3) Erdélyi Híradó 1828. Gazdasági lap: 4) Mezei gazdák Barátja 1824. — Vegyesek: 5) Hasznos Multságok 1817; 6) Sokféle 1828; 7) Nemzeti Társalkodó 1830. — Folyóiratok: 8) Tudományos Gyűjtemény 1817; 9) Minerva 1825; 10) Koszoru 1828. — B) Német nyelven, politikai lapok: 11) Ofner-Pester Zeitung 1800; 12) Pressburger Zeitung 1764; 13) Siebenbürger Bothe 1786; 14) Agramer Zeitung 1826. — Vegyesek: 15) Gemeinnütziges Blätter 1808; 16) Unterhaltungs-Blätter 1812; 17) Spiegel 1828; 18) Pester Handlungs-Zeitung 1828; 19) Pester Kundschaftsblatt 1828. — C) Szláv lapok, politikai: 20) Horvát szláv lap 1825. Folyóiratok: 21) Letopise 1827; 22) Szerb méh 1829. — D) Latin vegyes lap: 23) Posenienses Ephemerides 1804.

1802-től 1829-ig keletkezett, és megszűnt lapok és folyóiratok: A) Magyar nyelven, gazdasági lapok: 24) Nemzeti Gazda 1814—1818; 25) Gazdasági Esmeretek Tára 1828. — Vegyes: 26) Kedveskedő 1824. — Folyóiratok: 27) Tudós Pálóc 1803; 28) Multságok 1805; 29) Segítő 1806; 30) Uj Holmi 1810; 31) Erdélyi Muzem 1814—1818; 32) Lelki Pásztori Tárház 1818; 33) Helikoni kedvtöltés 1819—1820; 34) Egyházi Ertekezések 1820—1824; 35) Szép Literatúrui Ajándék 1821—1827; 36) Laura 1824; 37) Aspasia 1824; 38) Élet és Literatúra 1826—1827; 39) Muzarion 1829; 40) Áglája 1829. — B) Német nyelven, vegyesek: 41) Patriotisches Wochenblatt 1804; 42) Damen-Zeitung 1806—1809; 43) Kaschauer Wochenblatt 1818; 44) Zeitblätter 1819—1820; 45) Pannonia 1819—1820; 46) Iris 1825—1828; — folyóiratok: 47) Zeitschrift von und für Ungarn 1802—1804; 48) Siebenbürgische Provinzialblätter 1804—1810; 49) Ungarische

Miscellen 1805—1807. — C) Szláv vegyes lap: 50) Tydenik. 1812—1818. — D) Latin vegyes lap: 51) Appendix ad Ephem. Poson. 1804—1809.

A mi az ezen időszakba eső lapok technikai kezelését és kiállítását illeti, a politikai, s egyéb rendes lapok hetenkint kétszer jelentek meg s alakjukat, mely még a múlt század végén a magyar lapoknál általában 8-adrét volt, e század elején a politikai lapokat negydrétre változtatták, — megjegyzendő azonban, hogy itt a legkisebb negydrétet kell érteni, úgy hogy abból egy oldal magassága közönségesen 9 hüv., szélessége 7 hüv. volt, s így a negydrét teriméje 63 négyszög hüv. volt, míg a jelenlegi Vasárnapi Ujság magassága 15 és fél hüv., szélessége 11 hüv., egy oldal teriméje 170 s fél négyszög hüv. — A papír minősége a múlt század végén részint vastag zöldes vagy setétszürke író-papír volt mint a Kurirnál és Hirmondónál, részint durva setétszürke nyomtató-papír, mint a német lapoknál, a nyomtatás mindentől hiányos volt és nem eléggé tiszta; lassankint e századdal mind a papiros, mind a nyomtatás nyert minőségben és tisztaságban, úgy hogy a harmadik tizedben már elég fehér, és olykor simított papirosra is akadunk hírlapjainknál, ebben legnagyobb haladást mutat az Erdélyi Híradó és Muzarion. A velinpapír még mint ritkaság tűnik fel, úgy hogy különös kíváncságot a Tud. Gyűjtemény néhány példányát nyomtatott csak velinre, hanem ekkor az előfizetők névsorában a megrendelő neve után megjegyeztetett: *velin-papiros*. Az

Szaláncz vára.

1830-dik évi előfizetők közt csak két velin-példányra találtam; az egyik herceg Eszterházy Miklós bécsi könyvtára számára, a másik pedig Almási Rudics József, aranyarkantus vitéznek küldetett Bácskába.

E három évtized érdeme, hogy házámban a hírlapirodalom meghonosult, és a közönség szükségévé vált. *Szinnyei József.*

Szaláncz vára.

(Abaujmegyében.)

A Zempléni megyét Abaujtól elválasztó hegylánc egyik nevezetesebb része, a nagy Dargó hegy szomszédságában: „Szalánczi hegységnek“ nevezetik. Ennek egyik kiálló csúcsán épült több század előtt a vár, melynek érdekesebb romjait ábrázolja jelen képünk, és melytől a nevezett hegysoron kívül, az alatta elterülő két csinos magyar — tót falu: „Kis- és Nagy-Szaláncz“ is nevezetét nyerte.

A sűrű erdővel benőtt bércek, és csörgedező patakokkal bővelkedő hűs völgyek, e vidéket egyikévé varázsolják a legszebb- és legkellemesebbeknek. Csakhogy olykor e szelid patakok is képesek megvadulni, s akkor e szép völgyek csendes békéjét is megzavarják. Ilyen a szalánczi hegyből eredő

Ronyva vize, (e völgyekben folyva Kozma, Lasztócz, Mihályi és Nagy-Kázmér faluk mellett elhaladva, Legénye és Csörgő mellett Bosva vízával növekedve, Ujhelynél a Bodrogra szakad), mely a hegyi patakok sajátosságaként esős időkben, de főképen tavaszkor annyira megárad, hogy a völgyeket ellepi és sebes rohanásával gyakran károkat okoz; ezért nem hiában nevezik sokan „Rontva“ azaz rombolva futó pataknak, hihetőleg e szóból származott elnevezése is. (Szirmay Not. Com. Zempl.)

Az említett szalánczi hegyek Abaujmegye keleti, Zemplénnel határos szélén fekvén, a szomszédos hegyaljai szelidebb hegyeket magasságban felülmúlják, s ezért a Hegyalja felső részéről, nevezetesen a Sáros-patakról Sátor-Alja-Ujhelybe vezető országútról is kivehető; sőt szabad szemmel még a képiünkön látható, meglehetősen karban levő gömbölyű, magas tornyot is jól észrevehetjük.

De tájékozásul elég ennyi, s miután a romok jelen állapotáról elég világos fogalmat ad képiünk, áttérhetünk rövid történetére.

A vár első építőiről hallgat a krónika; de hogy régen épülhetett, annyi kétségkívül áll, mert már 1300 körül bizonyos Szalánczi család birtokában találjuk azt, s lehet, hogy ezek voltak építői, kikről a vár is nevét nyerte? De e család 1330-ban már a hatalmas Drugeth Vilms nádornak, szepesi és ujjvári főispánnak engedé át e várat cseréjéért, mint az Wagnernek „Diplomatarium Comitatus Sárosiensis“ czimű munkájában „Cambium Castris Szalánc in Comitatu Abaujvár sít“ (330 l.) fölülírat alatt feljegyezve találjuk. E csereszerződés az egrí káptalan előtt ment véghez, mely eredetiből fordítva így hangzik:

„Minden hű kereszténynek, valamint a jelenben élőknek, úgy a jövődöbelleknek jelen okirat szemlélésükre áll. Údvőt és egészséget kíván az egrí káptalan. Ezennel általános ismeretre kívánjuk juttatni: Hogy egyrészlől Nagyságos Drugeth Vilmos szepesi és ujjvári gróf, másrészlől gróf Péter, nemes Szalánczi Péternek fia, Miklós, György, László és Mihály, ugyanazon Péter grófnak fiai maguk részéről Jánossal és Péterrel mint vérokon testvérukkal, nemkülönben Lőrincz gróf fiával, és Lászlóval, Demeterrel ugyanezen László gróf fiával, és Lukácsal ugyancsak Szalánczi András fiával, előttünk személyesen összejöven, mondták: hogy a Szalánczi várból azt végezték, miként valakinek csak birtokuk van nevezett várhoz, mindnyájan egyenkint és különösen alávették magukat saját jóakarajtokból, és minden kényszerítés nélkül olyan örök érvényességű csereszerződést kötöttek maguk között jóakaratu megegyezéssel, és felséges fejedelmünk Károly Magyarország királyának, urunk ő kegyelmének akaratából, valamint nevezett királyunknak hozzánk intézett levelében foglaltatik, nevezetesen: Hogy Vilmos gróf Sárosmegyében fekvő Berthót, Hedryfalva, Fric, és Siroka nevű birtokait, melyeket hajdan boldog emlékeztű Drugeth Fülöp nádor, ezen Vilmosnak atyja, részint örökáróni vétel, részint csereszerződés czimén birt, és ezen Fülöp nádor halála után, örökösödési jognál fogva, nevezett Vilmos fiára esett, és ezen birtokaitban nevezett királyunktól ujjonnan megerősítve, azoknak egyetemleges jogával, hasznaival, és minden hozzátartozandóival

együtt, ugyanazon határok között, a régi meghatározás szerint, mint a hogy ő reá szállott, afennevezett Péter gróf fiának Péternek; Miklósnak, Györgynek, Lászlónak, Mihálynak, Jánosnak, — ugyanazon Péter fiának — és Lőrincz gróf fiának Lászlónak és Demeternek, ugyanannak fiának, valamint Lukácsnak, maguknak és utódaiknak örök joggal és változhatlanul adományozta, és előttünk átengedte, átadta, melyekért cserébe vagyis viszonzásul nevezett Péter gróf és fiai, ugyszinte László gróf és fia Demeter, nemkülönben András gróf fia Lukács, Abaujban fekvő ugyanazon Szaláncz várukat, valamint az ehhez tartozó falvakat, mint ősi birtokaikat, nevezetesen Szalánczot, Romántelkét, Olasz-Spontelket, és Ochvart, nemkülönben Rukthe nevű városok felét, hasonlóképpen minden javaival, és egyetemleges hozzátartozandóságával, ugyanazon joggal és teljathatalommal, a régi meghatározás szerint azon határok között, melyek alatt ők és elődeik egész a mostani időkig bírták, előttünk nevezett Vilmos grófnak és örökösének örök joggal, visszavonhatlanul

szenő, Lublyó, Ujjvár és Dunajecz várait, minden Szathmármegyében levő jóságával, s azokról szóló adomány-leveleivel, melyek akkoriban a regézi várból valának letelve.

Katona (Tom. VIII. pag. 624.) is megemlíti e végrendeletet következőleg „Magister Willermus Drugeth, Palatinus et Comes de Scepus et Ujjvár, condito, testamento, castra sua, titulo acquisitionis haereditariae, emtionis etiam, et concambii possessa, videlicet Zalanch, Parys, Barkon, Jezenen, Lublon, novum castrum de Dunaietz et Zakalya vocata, Nicolai fratri suo reliquit, item Nicolao curriero suo, Paulo et Theolino agonibus suis cuilibet ipsorum X marcas argenti, et unam sessionem in Terebes legat.“ stb.

Szaláncz eszerint a Drugeth család birtokába jutott, és ezután folyton annak tulajdona maradt, később nevéket Homonna

nak, hol dicsőült őseinek érdemeit s a hazához és királyi házhoz tántoríthatlan hűségüket sorolja elő az 1396-ban élt Semsey Demetertől kezdve. A többek közt megemlíti Semsey Lászlót is, ki miután a sanyaru török fogságot kiállotta volna, visszakerülvén ismét, a király és hazáért fegyvert ragadva, vezéri minőségben (in qualitate colonelli) több alkalommal, különösen a Szalánczi hegyeknél (talán várnál?) vitézzül harcolván, életét itt veszte el.

Miután az évszám itt hiányzik, csak gyanítanunk lehet, hogy bizonyosan ez lesz azon ütközet, mely, miután Rákóczy György Sárospatakon Magyarország fejedelmévé választott, s Ferdinand ellen a háborút a választás szabadság czime alatt kihirdette: Kemény János vezére által Szaláncz mellett vívott, hol ez a Forgách Zsigmond fővezérsége alatt

Az orosz-lengyel csatáról: A lengyel fölkelők.

és megmásíthatlanul adományozták. — Miről kiadjuk jelen örök időkre hiteles bizonyítványunkat saját neveinkkel és pecsétünkkel ellátva. Datum Anno Domini 1330. Regnante Carolo Illustri Rege Hungariae, Nicolao Archielecto Metropolitae Sedis Strigoniensis. Ladislao Archiepiscopo Colocensi et Domino nostro Venerabili Patre Chaudino, Dei Gratia Episcopo Agriensi existentibus. Aláírva: Petro Praeposito, Martino Cantore, Joanne Custode, Dominis Dominico de Ujjvár, Laurentio de Kemey, Petro de Zemly, alio Petro de Sombor, David de Zobouch, Stephano de Heves, Johanne de Borsod Archidiaconis, — et aliis multis.“

Ugyanezen Drugeth Vilmos, ki gazdaságáról híres vala, még ez évben elkészíté végrendeletét, s annak végrehajtójává magát a királyt kérte meg, egyik tanuul pedig Kassai lelkész Jakab mestert elhíván, a királynak kétszáz finom ezüst márkát hagyott. Őcsésének Miklósnak Szaláncz, Barkó, Je-

várólól Homonnaira változtatták, s mint hazánk első rangu főnemesei, majd 400 évig virágzott a család s számos tagja az ország legfőbb méltóságában, s legelső hivatalain is résztvett.

Ferdinánd és Zápolya közti trónvillongásban a Drugethek Ferdinánd párhívei valának, miért őket Zápolya folyton üldözte, s Szalánczcal együtt több jóságukat is egy időre elfoglalta.

1636-ban Homonnai Drugeth János gróf Kassai főkapitányának tétetik, mi abban az időben szép kitiintetés volt.

Szirmay Antal „Notitia hist. incl. Cottus Ugochensis“ czimű munkájában (47 lap) felhoz egy királyi decretumot, melyet Ferdinánd király 1800-ban adott Semsey András valóságos belső titkos tanácsos kir. személy-nök, és akkoriban Ugochamegye főispánjára

császári hadsereget tökéletesen megverte 1644-ben.

1684-ben Homonnai Drugeth Zsigmond, Ungmege főispánja s Tököly Imre pártosa, Kassán Tököly által elfogatott s lefejeztetett, mivel I. Leopoldtól a bünbocsánatot elfogadta. Benne kihalt a Homonnai nemzetség férfi ága. Tököly javait elfoglalta, de később Zsigmond özvegye visszanyerte, s Szaláncz nagyobb része leánya, férjzett Forgách Andrásné után ma is a Forgách grófi család birtokában van.

1706-ban ismét kis időre II Rákóczy Ferencz birtokában találjuk e várat, ki ez évi december elejére a Kassára hirdetett országgyűlésre Szalánczról — a hol akkor időzött — indult el nagy pompával, hogy azt megnyissa.

Rákóczynek Lengyelhonba menekülése

után 1711-ben a számtalan felvidéki várak mindenfelé szétlánytattak a császáriak által, így Szalánccs is utóbb e siralmas sorsra jutott, pedig ugyáltszik, hogy ez inkább csak mulató várkastély lehetett, mint erősség.

A fennebb említett két falu (Nagy- és Kis-Szalánccs) szorgalmas lakossága a mezei gazdálkodáson kívül az itteni üveggyártásban is keresi élelmét. A mintegy 600 lélekre tehető népesség vallási tekintetben eloszlik református (legtöbb), r. katolikus, néhány gör. kath. lélekre és néhány zsidóra. A reformátusoknál anyagyházuk van itt, ellenben a róm. katolikusok a szomszéd Regete Ruzsákhoz tartoznak egyházi kormányzás tekintetében, itt csak annak leányegyháza (fiálya) van.

Zombory Gusztáv.

A lengyel fölkelők.

Sok ember vére folyt már el a lengyel szabadságharcban; de mint a fű helyén, melyet lekaszáltak, dusan tenyész a sarj: úgy a lengyel zászlók alatt naponként új és új harcosok töltik be az orosz fegyvertől megritkult sorokat.

A titkos forradalmi kormány szavára, — mely Varsóban rejtett sorkókat tartott, s pártkülönöket adott ki, — mintegy vársütésre feltámadt lengyelek már eddig is tekintélyes haderővel rendelkeznek; de a lelkesítés folyvást oly nagy, hogy az apa nemcsak gyermekét küldi a fölkelők soraiba, hanem maga is fegyvert ragad. Öreg és ifjú, gazdag és szegény együtt küzdenek a közös ellenség ellen.

A fölkelők fegyverzete leginkább kaszákból és lándzsákból áll, de e fegyvernemet különös ügyességgel tudják használni. Mostanig azonban már igen sok puskát vettek el az oroszoktól, s így reájok nézve minden kis győzelem kettős fontossága. Jelenleg már tekintélyes számú kardokkal és dászdákkal fegyverzett lovasságuk is van.

Főcélpók, az oroszokat folytonos nyugtalanítás által kifárasztani. Az orosz haderő sokszor elindul ellenük, s mire a orosz utakon táboruk helyére jut, a fölkelőknek csak hűlt helyét találja, — azok már akkor más orosz csapatokat háborgatnak. A legelőkelőbb harcok színhelye a radomi kerület, melyben a katonai főhatalmat Kurovskij tartotta kezében. Az augusztóvi kerületben Langievicz, Garibaldi egyik volt hadsegéde, — a varsói kerületben Tyskiewicz, — a lublinban Frankovskij tábornokot vezényelnék. Ez utóbbi álnév, s Wysocki tábornokot hiszik alatta rejtőzni. Az ősszes hadsereg vezérletét azonban a külföldről visszatért Mieroslavski vette át. Az oroszok vezére a Visztula bal partján Korff tábornok, a jobb parton pedig Ramsay, de ennek helyét, egy esatavesztés miatt, Samukin tábornok foglalja el.

A fölkelők csapatai legjobban föl vannak szerelve Kurowszki táborában. Minden gyalognak szuronyos puskája vagy vadászfegyvere, — továbbá övében két pisztolya, s azonkívül kardja vagy revolvere van. Az egyenruhák készítésén erélyesen dolgoznak; addig is, ismertető jelül egy laposkát hordoznak, melynek egyik oldalán kereszt, — másik oldalán e jelmondat van: „Segíts harcolni a hazáért.”

Nehány szó a vízziszonyról.

A vízziszony azon betegség közé tartozik, melyek még most is fennen hirdetik az orvosi tudomány szűk körét. A mindennapi ember a lángész azt erőfeszítéssel talán némileg megközelítheti, de azt soha el nem éri; épen úgy áll a természetbúvár a természethez, fáradozik, kutat, észlel, meglesli működését, némileg sikerül műkö-

dését utánozni is, de nem adatott neki a titkok titkába bejuthatni. A természetbúvár fáradozásának sikerült igen sok betegség lényegét felismerni, és azok elhárítására orvosi szert feltalálni, de az utolsó évek óriási haladásának dacára, még sok kívánni való van hátra, és bátran mondhatni, hogy a tökélyt soha sem érendi el, mert ez az emberi ész korlátait rontaná le, pedig kell, hogy netovábbja legyen. De azért a gyógyászat betölté hivatását, de az emberiség többlet követel tőle mint a meny-nyi tőle telik. — A földmives nagy fáradsággal miveli a földet, anélkül, hogy fáradozásának jutalma felől biztosítva volna, a mérnöknek évekig tartott fáradságos és költséges munkálatait az árvis egy éjén át lenoronthatja és a lelkész erkölcsi tanításai sem mindig fogantatosak. Szóval, nem mindig koronázza siker a fáradozást, miért követelnék ezt épen a gyógyászatról? Igaz, hogy tárgyat az emberek legbecesebb vagyona képezi, egészsége, élete. De ha követeléseink a gyógyászat irányában szigorubbak is, ismerjük el az emberi tehetség netovábbját.

Az emberi ész korlátosságáról a vízziszony is tesz bizonyosságot, mert noha indoka, oktana ismeretes, lényegéről és orvoslásáról keveset tudunk, minek egyik oka abban rejlik, hogy a gyógyászatban egy tan felállítására számos észlelt eset kívánatik, a vízziszony esetei pedig hála istennek — ritkák. Hirneves orvosaink, tanáraink, kik leginkább hivatnak arra, hogy észleleteikkel oszlássák a homályt, ritkán szerelhetnek vízziszonyban szenvedőket, mert a fővárosokban a szigorú rendőr, szülemése előtt fojtja meg csiráját. Gyakoribb eseteket az ember falun vélné feltalálhatni, hol az ebek nagy száma, és azok gyakorta rosz táplálkozása bő alkalmat szolgáltat a vízziszony észlelésére; de családoknál ezen feltételekben, mert előttem, tíz évi Tiszafüreden lakásom óta egy eset sem fordult meg. Épen így nyilatkozik helybeli orvos-társam husz évi itt lakása után és így a vidéki orvosok nagyobb része. A nép szájából gyakran hallhatunk veszettségi eseteket említeni, de nem mindig veszett az eb, mikor annak veszett hírtől költik, és a valóságos veszett eb marása sem vonja mindig maga után rémséges következményeket, melyek az embereket oly nagy remegésben tartják. Mutatja ezt azon körülmény, hogy hivatalos kimutatás szerint Szeiczban az 1861 és 62-iki években harmincz egyen maradt meg veszett eb által, és ezek közül az 1862-ki év végéig csak egynél fejlődött ki a vízziszony, mert nem minden ember bir hajlammal a betegség felvételére. A nép azonban orvosi szert keres, ha veszett kutyának csak hírt hallja. — E napokban egy ember jelentkezett nálam azon panasszal, hogy egy rosz kutya a ruháját szétépte; és mivel a szomszédságomban egy szabó lakik, azt gondoltam, hogy a szabó helyett hozzáam tévedt, és utba akarám igazítani, de csakhamar szerepet váltott velem, ő igazította helyre tévedésemet, azt mondván, hogy szer nélkül nincs szándéka távozni. — Ily esetek mindennapok. A nyelvség nem is késett régibb és újabb időkben a nép ezen könnyhiszemiségét a maga javára kizsákmányolni. Majdnem minden vidéken találkoznak kuruzsolók, kik jó fizetésért szolgálnak orvosi szereikkel, melyek igen használnak — a kuruzsolóknak. A gondolkodó ember az ilyen visszaéléseket mindig vissza tudja vezetni valódi értékére, de a szegény népre nézve az ilyen zsákmányolások egy új nemét képezik a pótdánonak.

Sok eseten közöl egyet említek: Egy pásztor váltakozó ránggöresükben szenved, és mint-hogy ugyanazon időben véletlenül egy kutya által megkarczoltatott, ő maga, valamint kozzartatózói is ennek tulajdonítják. Azonnal az u. n. veszett orvoshoz záradokolnak, ki jó fizetésért nem késett szerezni szolgálati, a legjobb reményekkel bocsátván őket vissza. Azonban a ránggöresük, dacára a hűségesen bevett szernek, nem oszlanak, ugyhogy kénytelennek látta magát orvosi tanácsomat igénybe venni. Nehány kínallapdacs rövid idő alatt a betegséget végképen elozlatta; és ezen ember messze földön kereste azt, a mi oly közel vala hozzá. Csalódásából kiocsudott, de a tapasztalást drágának találta. — Hogy milyen értéke van ezen dícsért szerneknek, onnan is kitűnik, hogy a régibb időkben még a kormányoknál is birtak érdekeltiséget gerjeszteni maguk iránt, úgy hogy az ilyen szerek országzszerke alkalmazását hivatalosan is elrendelték, de hatásuk hiánya miatt, maradandó becsük elvesztet. Ezt bizonyítja egy 1780-ik év máj. 18-án kelt helytartósági rendelet, és az ezen század elején divatban volt Burian Helena és Tokovics Éva, híres szereiről talán senki sem emlékszik többé. Hasonló sors érte

Pernyész Menyhért veszettség elleni szerét, melyért 1801-ben a kormány által husz db. arannyal jutalmaztatott. — Hihetőleg sikerülni fog a vízziszony elleni szert feltalálni, valamint sikerült a bujakóri ragály ellen, de ezt az utókor fenntartotta magának.

A mi a tudomány jelen állásán ezen korról ismerve van, azt a laikus is itt-amott hallhatta és olvashatta, így azzal nem akarok unalmassá válni.

Az olvasó talán ezen sorok elején remélte, hogy bennök ezen betegség lényegére világot derítendek, de én csak a visszaélésekre akartam világot deríteni; és ha sikerült ezáltal néhány embert a csalatástól megóvni, akkor én czélit értem, többre ezuttal nem is törekedtem.

Dr. Menezel Ignác.

Egyveleg.

Valami az élve eltemetettéről. Hogy valaki élve temetett legyen el, a hangokból szokták következtetni, melyek a sírból feljönnek, és az eltemetettnek megváltozott fekvéséből. Erre vonatkozólag Devergie közleményei a hullákon tapasztalt változásokról, melyek Párisban a Morgueban adták magukat elő, nagyon érdekesek. A halottí test a benne kifejlődő gáz működése következtében, nemcsak felpuffad, hanem gyakran egyes tagok fekvését is megváltoztatja, sőt előfordult már az is, hogy ezen gázkifejlődés következtében a hullák az asztalról le is estek. Gyakran megtörtént már, hogy a halott-virasztók ijedséggel telve szaladtak a Morgue felügyelőjéhez, azon hírrel, hogy egy a kinyújtóztatott hullák között még él, mert kezét vagy lábát mozdította meg. A gázkifejlődés néha oly nagy, hogy a kifeszített testet fel is pukkanasztja, mire a gáz nagy robajjal tudul ki a hullából. Az ily igen természetes tümenyint aztán a felizgatott képelem kiáltásnak vagy segélyhívásnak tartja, és hogyha a hullá a sír kiátsása és a koporsó felbontása után megváltozott helyzetben találhatik, és bőrén repedés vagy sérülés nyomai láthatók, mindjárt kész a mese, „hogy a szerencsétlen sírjában felbredt, kinjában ide s tova hánytá magát, emberi erőt felülmúló erővel a koporsót kifeszítette, segítség után kiabált, saját testét felszaggatta, és midőn ki nem szabadulhatott, kétségbeesésében meghalt vagy megfuladt.” Dr. B. L.

A japániai miniatúr-kertjei. Mily áldástalan hatalmat terjeszthet ki egy despoták-kormány a népek felett, arról Japán tanúságos példával szolgálhat nekünk. Mindazok, kik e birodalmat az újabb időben meglátogatták, nem győzik abban a természet pompáját eléggé magasztalni. A hegységek és völgyek, az erdők és a hegyi folyamok, a partok és a tengerek, mind tele vannak költészettel, és az emberekben mégis alig található annak csak nyoma is. Azok nem ismerik mi a zene, mi az ének, mi a festészet és mi a költészet. Azonban a természet hatalma mégis nagyobb, mint az emberé. Azon láthatlan befolyás alól, melyet a természet szépsége az emberi kedélyre gyakorol, a japániai sem huzhattak ki magukat, dacára az elfájtó despotai kormánynak. Erről az ő miniatúrkeretek, melyekben a természetet a legnagyobb hűséggel utánozzák, szülő bizonyosságot szolgáltatnak. A japániai nagy virágkedvelők, és ha valaki közülök teheti, keret tart magának, ha mindjárt néhány negyszeg öl nagyságú is. A keretek itt általában véve nem nagyok, még akkor sem, ha elegendő tér kínálkozik azok számára. A japániai kertészeti izlése abból áll, hogy ők mindent miniatúr-alakban állítanak elő. Ennélfogva, egy japáni kert plastikus mintához hasonló, melynek lakosait kis babok képezik, de a mely mégis minden kifogás nélküli szépsége által vonja magára a néző tekintését. Minden, mit az ember megpillant, a szikla-csoportok, a tavak, a hegységek, a völgyek, a törpe erdők, művészet által vannak előteremtve, és mindezekben a művészet oly irigylésre méltó, hogy általa a természet a legkisebb részletekig, hiven és tökéletesen van utánozva. Minden el van törpítve, de nem megbitva; végtelen sok van egy kis téren összeszorítva, de semmi sincs túlhalmozva. Az egész igen kedves látványul szolgál, kellemes benyomással lep meg, és minden oly természetesnek látszik előttünk, természetesen kívülünk, kik e liliputi teremtményben, mint óriások járдалunk. Ilyen nében, mely a természet szépségeit ily teljes mértékben érzi és fogja fel, kell, hogy csirája legyen minden jó indulatnak.

Dr. B. L.

Egyház és iskola.

*(Popovics Vazul munkái g. e. püspök esküvételére) a napokban ment végbe Munkács. Ennek szokás szerint Bécsben kellett volna történnie, de Ő Felsége, a főpap aggkorát tekintve, a hosszú utótló fölmélt, a személye képviselőjeül gr. Majláth Antal, volt főkanzellárt küldte le Munkácsra.

(Lelkészi-iktatás.) Tápió-Szeléről (Pest) mart. 8-ról írják: Ma ül meg a tápió-szelei ág. evang. anya- és farnosi főkegyház a lelkésziktatás ritka ünnepélyét. Beigtattatott ugyanis az osztatlan szavazattal megválasztott dr. Melczér Gyula, eddigi r. kereszturi ev. segédlelkész ur. Az oltári ima elmondása után Láng Adolf lelkész ur tartott egyházi beszédet a következő tárgyról: „Mik a mi jó kívánataink az új lelképásztor és a keresztényen gyűléseket közti szövetséghez? Utána a beigtató nt. Sárkány Soma, pilisi ev. lelkész lépett oltár elé és előadta: Miként tölti be az evang. lelképásztor az Uról vett szolgálatot. Ezen lelkész és hivatelt megható beszéd után, a feltett szertartásos kérdés-szerint, letéve az új lelkész pásztori fogadását. A templom kulcsa, a biblia, a keresztelési és urvacsorai edények átadása, az iskoláról, házasságról, betegkeiről, szegényekről való gondoskodás ajánlása, szép apostoli intések kíséretében végeztetvén, az új lelképásztor, két társa közé állva, rövid oltári ima után feladta híveinek első papi áldását. Végre te. Benedikty Gyula ur vendégiszterő háznál fejeztetett be az örömnépelely.

(Ki a keresztény?) Svédországban, egy régi törvény szerint, aki egy év lefolyása alatt urvacsorával nem élt, kereszténynek nem tekintethető s az egyház kebeléből kizárandó. Minthogy pedig így mostanában a hívek gyülekezetéből igen sokat ki kellene zárni: legujjabban e törvény megszüntetését elhatározták.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

(A nemzeti bank) a 10 fton alóli bankjegyeket új alakú bankjegyekre fogja kicserélni. Ezen beváltás az új esztendővel kezdődik. Ezen új bankjegyek már az új bankszabadalom határozatainak alapján készülnek.

(Magyar borok a tengeren.) Jalicus Endre, a pesti kereskedelmi kamara elnöke, megrendelés folytán 10,000 palack kitűnő villányi és ménesi bort küld Japánba, s e küldemény mellé egy szekrényt is csatol, a mely szintén ily borokkal telt üvegekkel lesz megrakva, és Japánból ismét vissza fog szállítatni, hogy itthon fölbontatván, lássuk, hogy a magyar bor az egyenlítő tüzeit akárhányszor is kiállja.

(Magyar bort Egyiptomba! Figyelmeztetés borkereskedőknek.) Egyiptomi Alexandriaiban tartózkodó egyik derék hazánkiától vettük e napokban e sorokat: „Felhasználok ez alkalmat, önök figyelmét, boraink egyik legjelentékenyebb piacziára fordítani. Ez Egyiptom. Hogy ezzel semmi újat nem mondok, jól tudom, mert itt boraink már több év óta ismeretesek s a legjobb keletdőségeknek örövendek. De mindez oly kicsiny mértékben történik azon roppant fogyasztáshoz képest, melyre itt kilátás lehet, hogy borainkat itt még eddig csak fényűzési cikkeknek tarthatjuk. Az ok, a kihozatal körüli nehézségekben rejlik s nem az ármagasságban, mert e pénztől előzőlött piaczon, a mi jó, azt jól s örömmel fizetik, (egy üveg egri bor 1 ft., egy üveg közönséges vörös bor 50—65 kr.) Hosszas lennék, ha azon nehézségeket akarám részletezni, melyek a kihozatal körül előfordulnak s csakis az utat jelölöm meg, melyen minden akadály kikerülhet, s mely egyetlen is, ha borainknak e nagyszerű árupecsét megnyerni akarjuk. Nekünk tengerparti raktárra van szükségünk, minőt a jelenlegi hajózási viszonyok között csakis Triestben állíthatni; de olyat, melynek hitele, mondanám, tekintélye legyen, mert sem egy kereskedő, sem egy alkusz neve — meylekkel annyit visszaléts történik — nem elégséges. Ha egy ily raktár, vagy egyelőre legalább egy közvetítő ügynökséget (Agenzia mediatrice) egyik illetékes gazdasági egylettünk neve fedezné, honnan a borokat szabott áron s valódi minőségben lehetne hozatni, — akkor borainknak oly piacot nyitnánk, minőt Angliában bizonyára nem találhatni; mert míg ott a világ minden borával kell versenyezni — itt csak a Franciaországból jövő, tökéletesen hitelét vesztett, mesterkélly borokkal találkozunk. Hogy ilyesmi költséggel jár,

T Á R H Á Z.

az bizonyos, de e pénznek kamata kiszámíthatlan. Ha az illetők, ez eszmét fölkarolnák, én minden e tárgyban részletes fölvilágítással örömmel szolgálok.”

Közintézetek, egyletek.

*(A magyar tudományos Akadémia) philos. törv. és történettudományi osztályainak e hó 9-én tartott ülésében Szalay László közölt némely adatokat Bethlen Gábor második hadjáratainak korából. Ugyanez ülésben a helytartótanács két intézménye olvastatott fel. Az egyik mellett a bibornok-herceg-primástól és a nyitrai püspöktől beérkezett s az elemi iskolákra és tanítóképezdekre vonatkozó adatok közöltettek az akademiával. A másik intézmény véleményét kíván az akademiától Pesti Frigyes akadémiai tag folyamodványa ügyében. Akademiánk nevezett tagja ugyanis folyamodott a kormányzékhez, hogy neki a hazai helynevek gyűjtésében hatósági támogatás nyujtassék. E folyamodvány véleményadás végett a történelmi és nyelvtudományi bizottságokhoz tétetett át.

(A sz. László társulat) számára Kunszt József kalocsai érsek 487 fton küldött be, mely összeval a kalocsai érseki megyében gyűlt össze. Lonovics József társulati elnök közönséges iratában kiemeli, hogy ez érseki megyében a társulati tagok száma 2370, és az ezelőtli a mult év folyama alatt begyűlt adakozások összege a fennebbi 487 forint betudásával 2123 ft 51 kr.

(A pesti asztalos-segédek könyvtára.) Hogy a jó könyvek olvasása mind az értelmet gazdagítja, mind a szívet nemesíti, rég elismert igazság. Ezt tartották szemök előtt azon derék fiatal iparosaink is, kikről most szólan akarunk, s kiknek szép példáját hazánk több helyén létező iparosainknak követésüil ajánlani szeretnénk. Az iparos osztálynak napról napra fontosabb jelentősége van hazánk emelkedési viszonyaiban s szükség, hogy azok minél nagyobb értelmességgel bíranak. Nem lehet többé napjainkban, hogy az iparos ünnepet, vasárnapjait s egyéb szünőráit mindig csak a bor- és sörházakban töltsék, hanem szükség, hogy nemesebb időtöltéseknek, lelke művelésének is szenteljen szabad óráiból a mennyit lehet. Mindezekre pedig legalkalmasabb a fiatalok, az iparos osztálynál a segédei évek. — Okosan belátták ezt a pesti asztalos-segédek, kik már is szép eredményt mutatnak fel az általuk alapított és fenntartott könyvtárban. E könyvtárt 1858 april 27-ikén alapították. Az első napon csak 17 segéd adott össze 30 pkr.; a bejött összegből 9 ft. 38 kr. ára könyveket vásároltak. De napról napra többen iratták be magukat részvővőknek. — Az alakítás megtörténvén, szabályul tüzetett ki, hogy minden részvővő minden vasárnap 10 ujkrt fizet a könyvtárba s közakarattal a derék Kalfay Albert társukat választották könyvfelügyelőnek. Ha pedig valamely részvővő eltávozik vagy az olvasással felhagy, tetszése szerint választhat s magával vihet annyit értékű könyvet, mint a mennyi pénzt vasárnaponként befizetett, s így az olvasás neki semmibe sem kerül. 1858 óta mai napon e kis egyesület már 826 fton adott ki az irodalomra, pedig ezen asztalos-segédek többnyire csak ideiglenes lakói Pest városának, — Érdekesnek véljük még megemlíteni, hogy a pesti asztalos ifjuság a mult farsang utolján táncvizigalmat is rendezett, melynek tiszta jövedelme a nevezett könyvtár gyarapítására volt szentelve. A meghívott mesterurak közül ugyan csak 14-en jelentek meg, de mások ismét szép adományokkal járultak az ügyhöz (igy Molnár József aszt. mester küldött 10 fton, Pakmeyer aszt. mest. 5 ft., Krammer Sámuel bitorkereskedő 5 ft., Burkhard Ferd. üveges 1 ft. Homoronyik Pál aszt. mest. 2 ft., Vári Sándor aszt. mest. 1 ft., Parrag Gábor borkereskedő 2 ft., Polák János aszt. mester pedig 3 diszkótűs könyvet ajánldékozott). minden osztályból számosan voltak a vendégek s a bál tiszta jövedelme 41 ft. 3 kr-ra ment, mit a fentebbi 826 fthoz hozzáadván, a pesti asztalos-segédek könyvtára néhány év alatt 867 ft és 4 krt áldozott saját szellemi élvezetére s az irodalom pártolására. Hány híres kaszino van az országban, a mely ily eredményeket felmutatni nem képes! — A derék asztalos-segédeket pedig felhívjuk, hogy a megkezdett jó uton haladjanak ezután is.

(A debreczeni gözmalom-társulat) a mult évben igen szép sikert mutatott elő, mert azon-

kül, hogy részvényeseinek 30% osztalékot ad, nemcsak tartalék-tőkijében gyarapodott: hanem az ingyeniszkolás alapjára, — a már adott 600 frton fölül — 600, a kistemplom építésére 400, a kertészeti egyletnek 200, a zenedének 200, a polgári kórháznak 200, a széplaki és kisházi — Bi-harmegyeiben előlamosodott, még a mult század végén tiszta magyar — egyházak iskoláira 200, a Csokonai szobor tőkijéhez 150, a színügyegyletnek 150 s a főiskolai ifjuság önképezdének 50 fton adományozott.

(A debreczeni takarékpénztár) mult évi forgalma 1,838,321. ft volt. Ez intézet 1846-ban 600 db. 50 fton részvény után járó 30,000 ft tőkével alakult, melynek előbb csak felét, később harmadik negyedét fizették be, az utolsó negyedét pedig a jövedelemből tartották vissza. Mult évi tiszta jövedelme 15,431 ft 65 kr-ra ugrott, melyből a választmány 20 fton osztalékot hozott javaslatba, a fennmaradt 2300 fton pedig jótékony czelokra szánta.

Közlekedés.

(A tehervonatok közlekedése) Bécs felé, Pozsonynál történt sziklaszakadás következtében egy kis időre fennakadt. A személy-, gyors- és podgyász-szállítás azonban nem szenved fennakadást.

(A n.-várad-kolozsvári vasut-vonal) fölmérésére e hó elején 16 mérnök érkezett N.-Váradra kik 8 osztályba sorozva Herz főmérnök vezetésével a vonalat Bodzsig fölmeírte. E mérnöki bizottságot az erdélyi vasut választmánya küldötte ki. A munkálatokat Herz utasításai szerint azonnal megkezdtek.

Mi ujság?

(Reményi Ede motozás alatt.) Reményit, ki jelenleg Olaszországban mutatja be a magyar művészetet, nemcsak kitüntetésben, de meglepetésben is részesítették. Ugyanis Peschierában négy óráig tartó szigorú motozás alá került, melyen azonban szerencsésen keresztülment, a mennyiben semmi olyat sem találtak nála amit kerestek.

(Művészek hittiteltése.) Gyza fejedelem Hollósy Kornéliának és Stégernek kiemántokkal kirakott aranyórát ajándékozott.

(Elnyert jutalom.) Domján és Poor orvos urak az ötdövény orvostani hallgatók között a legjobb kör-ismertetőnek három darab arany jutalmat tüzték ki, és e díj odaítélését az ötdövény hallgatókra bízák; az ennek folytán m. hó 28-án végbement szavazás Hajnal Bélát ítélte a jutalomra méltónak.

(Izso pürét) a városi első bíróság e hó 4-én mar eldöntötte, még pedig a művész javára. Az ítélet indokolása azon fordul meg, hogy az ingó dolgoknál a tulajdonjogot a tetleges birtokbavétel szerzi meg, a mi pedig e szobornál nem történt. Ugyancsak Izso, jelenleg az akademia új palotájára egy szoboroportoztat mintáján dolgozik. E csoportoztat Pannonia alakjait ábrázolja, a mint áldva és védve terjeszti ki kezeit fia fölött. Körülötte honfak állnak. A hős kardját ajánlja föl, az anya gyermekét, a dús kincseket, a földmives gabonával közelít felé, a tudomány és költészetet a szellem kincseit rakják lábaihoz.

(Magszint lap.) A „Szeged” czimű szegedi lap rövid pályafutását egy időre bevégezte. Szabados János, a „Szegedi Híradó” szerkesztője következő mottóval tartott föllette gyászbeszédet: „menj fáradt csecsemő, ötven előfizető látta halálod.”

(Érdekes párbeszéd.) Ney moszkvai hercegnő közelebbi bálján Rotschild Alfons ifju nejét egy csodaszép hölgyet, azon szándékában, hogy a vigalmat korán odahagyja, megakadályozta egy álarcos, kit dominója dacára mindenki ismeri vélt. (Napoleon volt.) A domino az ajtó elé állván: „Hó! Videm az ajtót”, mondá franciásan. „Jobban teszi ön, ha Lengyelországot védi”, felelt a szép asszony. Erre a domino félhangon válaszolta: „Talán igaz van!”

(Hagyományok jótékony czelokra.) Jakubik Antal a mult év folytáa Ipolyságon elhalt jeles hazafi, végrendeletében a magyar akademia alapítókéjére 500 forintot, az akademia palotájára 500 ft., a nemzeti színház nyugdíjintézetének 500 ft. az ipolysági és rózsahegy-i szegények számára 200 forintot, a felső-turi iskola-tanító fizetésének javítására 200 forintot a végre két ipolysági vagy rózsahegy-i tanuló segélyezésére 3000 forintot alapot hagyományozott.

**** (Nagyszerű adakozás.) Misa Anasztazie-**
vics, szerb érsegi, Csernovics Arzen ipa, 100,000
aranyat érő belgrádi palotáját, a szerb egyetem
számára ajándékozta, s tanodává alakításának költ-
ségét is magára vállalta.

**** (A gyöngyösi műkedvelők) husvét hétfőjén**
szini előadást rendeznek s a jövedelmet Lisznyai
Kálmán árvái segélyezésére szentelték. Egyrésztől
ohajtjuk, hogy e példát több vidéki város is kövesse,
másrésztől nem kételkedünk, hogy Gyöngyös és
környéke az előadásnak meleg pártolója leendő.

**** (Az adóbehajtók, Krijáván) egy szegény**
parasztól, ki nem tudott fizetni, marháját elhaj-
tották eladás végett. A tulajdonos, elkéserség-
ében baltával rohant a marhahajtókra s jószágát
tőlök visszavette. Ekkor nagyobb erővel törtek
házára, de a pór töltött fegyverrel várta őket s
közölők egyet agyonlőtt. Elfogták, most Zágráb-
ban börtönben ül.

**** (A „Györi történelmi s régészeti füzetek“)**
II-ik kötetének 3-ik füzeté megjelent. A szer-
kesztők Ráth Károly és Romer Flóris szorgalmasan
buvárkodnak a múlt kor emlékeiben, hogy vállal-
latukat minél életrevalóbbá tegyék. E füzetnek a
régiség és történelem barátai előtt Zrinyi a költő
levelezései nagy érdeket kölcsönöznek.

— Szilágy-Somlyórol, febr. 27-ről írják:
Anyagi helyzetünk nyomasztó volta miatt tengő-
dünk ugyan; de épen ezen mostoha körülmények
közt vizsgálata azon tény, hogy az irodalom hasz-
nát feladni tudó néhány polgári kisvárosunknak,
mintegy másfél évvel ezelőtől polgári olvasdegye-
let alakításának, mely mai nap 96 tagot számlál;
s már eddig is örvendetes jeleit adta életre-
valóságának. — Hordat ez egyet folytonosan hat
hirlapot; van száz kötetet meghaladó könyvtára;
— és itt helyén látom megemlíteni a műveltebb
uri osztály előzékeny részvétét, melylyel minden
alkalmalra a kezdő egyeletet gyámolítja. Ugyanis
a múlt őszön a városi-műkedvelők urak és hölgyek,
az egylet könyvtárának gyarapítására szini elő-
adást adtak, melynek jövedelme 45 forint volt; —
e farsangi időszakon pedig az egylet javára annak
igazgatóságát két táncvizgalmat rendezett; me-
lyek... utóbija sorshuzással vala egybekapcsolva.
Különös elismerést érdemelnek azon hölgyek,
kik személyes jelenlétükkel, fészeten vidorsággal,
e táncvizgalmakot élvezetesekké, — a sorshuzásra
készített nyeregmentáryakkal pedig, jövedelm-
zőkké tevők. — A két táncvizgalmából fennmaradt
tiszta haszon: 103 ft. és 32 kr. o. é. — Egy iparos.

**** (Egy bécsi francia lap) a „Nouveliste“**
mely hetenkint egyszer szépirodalmi tartalommal
jelenik meg, érdekes és jóakaratu cikket hoz a
magyar közéletéről, „Scene et caractères de la vie
hongroise“ (Képek és jellemvonások a magyar élet-
ből) cím alatt. E lap ára félvére 4 ft.; ajánljuk a
közönség figyelmébe.

— (Figyelmeztetés.) Alíroított szives tisztelet-
tel figyelmeztetem mindazokat, kik „Dalvirágok“
cím alatt 40 zenedarabot tartalmazó füzetemre
gyűjteni sziveskedtek, avvagy, példányonkint 2 ft.
tal, azt birni ohajtják: miszerint megbízottam,
Szalay Alajos h. ügyvéd urhoz (fehérhajó-utca,
7. sz., 2. em.), az előfizetési pénzeket beárólág f.
hó 20-ig beküldeni méltóztatassanak; nehogy a ké-
sedelem miatt a nyomtatandó példányok száma
felől magamat nem tájékozhatván: vagy a műnek
juniusbani megjelenését gátolják, vagy pedig a
később jövők kielégítetlenül maradni kénytele-
nítessenek. Kelt Pesten 1863-ki mártius 13-án. —
Simonffy Kálmán.

— (Adakozások.) A Vasárnapi Ujság szer-
kesztőségéhez mult héten beküldetett:

Az irói segélypénztár számára: Mező-Bánd-
ról (Erdély), febr. 3-án és 5-én tartott két tánc-
estély tiszta jövedelme Kövesdi Gyula és Egerházi
Lajos rendezők által 5 ft.

Nemzeti színház.

Péntek, márt. 6. „A kísértés“ Vigj. 4. felv.
Feuillektör után fordította Radnótfay Samuel.
Szombat, márt. 7. „Mártha, vagy a richmond-i
vásár“ Vigj. 4. felvonásban. Irta Friedrich,
fordította Szerdahelyi.

Vasárnap, márt. 8. „Dobó Katicza“ 3 felvo-
násban. Irta Tóth Kálmán.

Hétfő, márt. 9. „Tartuffe“ Vigjáték Irta Mo-
liere.

Kedd, márt. 10. „Borgia Lucretia“ opera 3
felvonásban. Irta Bidera, fordította Jakab István.
Szerda, márt. 11. Előszőr: „A kiadó lakás.“
Eredeti vigjáték 3 felv. Irta Kövér Lajos.

Csütörtök, márt. 12. „Férj az ajtó előtt“ ope-
rette 1 felv. „Fortunio dala“ vigj. 1 felv.

Budai népszínház.

Márt. 6. „A szerelmes kántor.“ Operette 1
felv., zenéjét szerzte Alaga Géza, szövegét Bé-
nyei. Ezt követte a „Dajka.“ Operette 1 felv.
Offenbachtól.

Márt. 7. „A repülő csizmadia.“ Bohózat 3
szakaszban.

Márt. 8. és 9. „A nyomorultak.“ Dráma 2
szakaszban, elő és utójátékkal. Hugo Victor regé-
nye után írta Hugo Károly. Fordította Tarnay
Pál és Bodor Károly. A világhírű regényből ké-
szített darab bir a regényből alkotott drámák
előnyeivel és hibáival. Nem hiányzanak ugyan
benne a hatásos jelenetek: de a benne előforduló
alakok legnagyobb része igen elmosódottan, hal-
ványan van jellemezve. A ki regényt nem olvasta,
sok jelenettel nincs tisztában; a ki pedig olvasta,
sajnálja, hogy így elrontva kell látnia. Az előadás
kielégítő volt. Legkitünőbb volt betöltve Co-
sette, a 7 éves kis leány szerepe Vincze Mari
által, ki szivreható kis szerepében meglepő ügyes-
séget tanusított.

Márt. 10. „Krausz.“ Bohózat 3 felv. Ben-
kőtől és „Sobri.“ Némajáték 1 felv.

Márt. 11. és 12. „Dunanan apó és fia uta-
zása.“ Operette 3 felv. Offenbachtól. A közönség
tömeges látogatásában még mindig nem történt
változás. Ellenkezőleg van a szereposztással. Leo-
kádia szerepét Szerdahelyi Nelli helyett Molnár
adta, ami a szereplő könnyed játékát, elevenség-
gét tekintve, a darabnak csak előnyére válik.

Szerkesztői mondanivaló.

6497. S. J. ur. ki a V. U. f. 4. 9-ik számában meg-
jelent, s az „orgonakról“ szóló cikket írta, kéri, hogy
pesti orgonakészítő Fazekas urat a király-utczában látó-
gassa meg.

6498. **Debreczen. K. K. Vettük a csinos rajzot, s előre**
is örvendünk a folytatásnak. Most már a többi ígért tel-
jesedését ohajtjuk.

6499. **Lemberg. R. J. További tudósításait szivesen**
veszszük, csak használhatók legyenek. A távolban fölébredt
hazafiai érzésének igen örvendünk.

6500. **Cserető. M. J. A beküldött védő cikkeknek**
semmi szükségét nem látjuk. A megjelent adomában senki
megnevezése és sérte nem volt, s távolról sem volt az egé-
szes ártatlan esemény oly szándékkal közölve, hogy akárki
is rossz néven vehesse. Epen ugy megtörténhetet volna
azon eset a leg tudósabb és legbölcsebb férfival. Tudjunk
már egyszer nevetni a magunk furesaságain is, s ne legyünk
mindig oly „ne bántás-virágok“, — különben a máno
szerkeszsen nekünk újsgót.

6501. **Kun-Sz. Miklós. K. G. Az ajánlathoz hasonló**
cikkek lapunk korábbi évfolyamaiban már közölve volt.
Egyébiránt előlvasása után határozottabban nyilatkoz-
hatnánk.

6502. **Alexandria. (Egyiptom) E. J. A lapok pontos**
megrendeltek, elindultak, s eddig bizonyosan meg is
érkeztek. Nagyon sajnáljuk a hibánkon kívül történt kése-
delmet. A pénzből 2 ft. maradt kezünknel ön javára.

6503. **Rimaszombat. Bánfi. Köszönettel vettük a kül-**
deményt, bár kissé hűvös volna. Az ajánlott cikket kér-
jük mielőbb kezünkhez juttatni.

6504. **Hidvég. Sámias. A küldött 6 fából ön kívánata**
szerint meglón rendelve a M. Ember könyvtára 2 ft. 50. kr.

Vas. Ujság 1/4 évre 3 ft., összesen 5 ft. 50 kr., maradt ke-
zünkben ön javára 50 kr.; mely iránt rendelkezni szivesked-
jék. A kívánt Pol. Ujdonságokra nem jutott belőle. (Kia-
dóhivatal.)

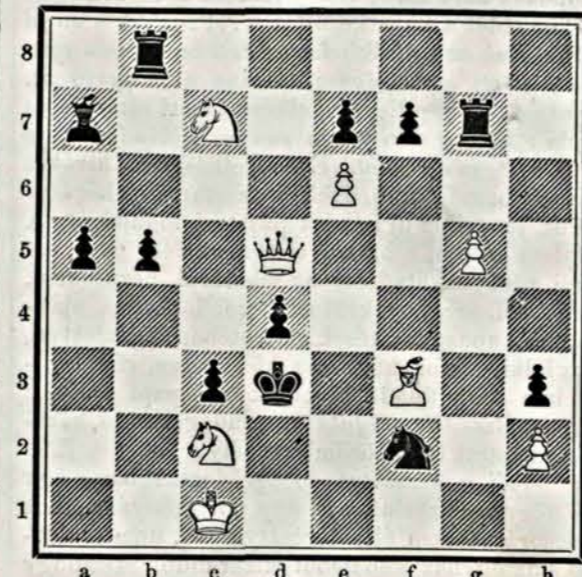
6505. **Mohács. H. F. K. Mult számunkban nyilatkoz-**
tunk a kívánt tárgyban. Most még közelebb vagyunk a
célhoz, s egy hét mulva talán a végeredmény is jelen-
tetjük.

6506. **Török-Sz. Miklós. R. N. Hamarjában a kér-**
désre nem adhatunk kimerítő választ. De hadd feleljünk
egyelőre, míg okosabbat tudunk, egy másik kérdéssel: hát
az a sok derek takarékpénztár mire való? Az is csak a
gazdag embereknek segít?

6507. **Hajós. T. Gy. Az ismertetést szivesen elolvás-**
suk, s nem kételkedünk rajta, hogy közölni is fogjuk.

SAKKJÁTEK.

168-ik számú feladvány. — Novotny Antaltól
(Varasdon).

Világos.
Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 163-dik számú feladvány megfejtése.
(Bayer Konrádtól).

- Világos. Sötét.**
1) H e 4 - d 2 H h 6 - g 4 A)
2) B d 6 - d 7 H g 4 - e 3 C)
3) B d 7 - d 4 tetszés szerint.
4) H - v. gy. - †

- A) B) C)**
1) F f 1 - g 2 B)
2) V h 5 - h 4 F f 8 - d 6:
3) F g 4 - e 6 tetszés szerint.
4) H - v. v. - †

- B) C)**
1) h 7 - g 6:
2) e 5 - e 6 † g 6 - h 5:
3) B d 6 - d 4 tetszés szerint.
4) H - †

- C)**
2) H g 4 - f 6:
3) e 5 - f 6 † B g 1 - g 5
4) V h 5 - g 5 †

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József.
Kis-Kürtösön: Csemiczky Károly. — Kun-Szent-Miklósban:
Bankos Károly. — Jász-Berényben: Scopian Sándor. —
Gyepesen: Kun Sándor. — Debreczenben: Zagyva Imre. —
Parabutyban: Rothfeld József. — Pesten: Cselkó György.
Egerben: Tilkowsky F. — Vácson: Nieczky Pál. — Szege-
den: Galyasi Imre.

Rövid értesítés. Azok kedveért, kiket a nagyvilági
sakkélet érdekelt, megemlítjük, hogy a londoni feladvány-
versenyen a díj-kiosztásnál változások történtek. Ugyanis
Campbell feladványai közt, ki a második díjat nyerte volna,
— s kinek egyik pályázó remek feladványa közlésével
még a londoni lapokat is megleztük, — egy hibának
bizonyult be, s így a bíró-lélektálmány, mely ezáltal tisz-
tében nagyon hanyagul járt el, azáltal akarta hibáját némie-
kép jóvátenni, hogy Campbelltől a díjat elvonta s az utána
következőket elsőb díjakra méltatván, a negyedik jutal-
mat Grimshavenak ítélte oda. Így tehát mostani feladvá-
nyunk Novotnytól, a 3-ik díjat kapta, de szépsége miatt
azt valóban meg is érdemelte. — Gyula-Fehérvár: H. L.
Az első táblán Világos 82-ik lépése H d 6 - e 8 †.
A második táblán Sötét 24) e 4 - d 3:

TARTALOM.

Kolozsváry Mihály (arckép). K. — Népdalok. *Tompá*
Mihály. — A szép kún leány (folytatás). *Művész B.* — Hir-
lapirodalmunk a 19-ik században (vége). *Simonyi József.* —
Szaláncz vára (képpel). *Zombory G.* — A lengyel fölkelők
(képpel). — Néhány szó a víz-üzonyról. *Monostey Ignác.*
— Egyveleg. *B. L.* — Tárház: Egyház és iskola. — Ipar,
gazdaság, kereskedelem. — Közintézetek, egyetek. — Köz-
lekedés. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai
népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. —
Heti naptár.

Melléklet: Egy fél iv hirdetések.
Felelős szerkesztő Pákh Albert (lak. magyar-utca 1. sz. a.)

Előfizetési feltételek 1863-ik évre:

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, postán küldve vagy Buda-Pesten házhoz hordva:	
Egész évre (január—december)	10 ft.
Fél évre (január—június)	5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság:	
Egész évre (január—december)	6 ft.
Fél évre (január—június)	3 ft.
Csupán Politikai Ujdonságok:	
Egész évre (január—december)	6 ft.
Fél évre (január—június)	3 ft.

Régi magyarok régi arcképei.

IV. Forgách Ádám.

A Forgách-családról azt tartják, hogy a
Hunt-Pázmán ős nemzetségi sarjadéka. Nevő-
ket állítólag IV. Béla király idejéből veszik,
midőn Ivánka János, ki majd egyben majd
másban volt segélyére az ildózott fejedel-
lemnek, egyszer a kíséretől elmaradt Béla
számára, hogy tudassa vele, merre keljen
futását irányoznia, egy nagy rakás forgácsot
gyújtott meg, s a király ily-
kép megszabadulván, a for-
gács-gyújtót „Forgách“-nak
nevezte el.

Forgách Ádám, kiről most
szólunk, 1601-ben született, ifju
korában több évet külföldön
töltött el, honnét szép készült-
séggel tért honába, és katonai
pályára lépett. 1627-ben már
kir. kamarás és Szécsényvár fő-
kapitánya volt; 1643-ban kas-
sai tábornok. Birjuk ez év sept.
22-ről egy levelét, melyben
királyának panaszkodik, hogy
ha a török rá üt, nincs mivel
ellentállni; emberei is, kivéve
a r. katolikusokat, nem tar-
tanak vele, gyanusak. Van egy
levele ez év okt. 17-ről is,
melyben írja, hogy Rákóczy
csábítgatja embereit, és mert
meztelenek, ágyuk roszak, fize-
tésök pontatlanul jár ki, neki
két millió vagyonára 100 ft.
hitele sincs, fővezéri állása
türhettelen.

1643—4. Rákóczy György
ellen, Kassánál szerencsétlenül
csatázott; a város Rákóczynak
hódolt, és neki ki kellett von-
ulnia.

Ekkor küldte fel azon
tudósítást, hogy a felső me-
gyék Rákóczy ellen fegyvert
fogni nem akarnak, s a paranc-
sai alatt álló hadak is elpártolnak. (1644.
febr. 2.)

Katona megjegyzi Forgách Ádámról,
hogy sok kisebb nagyobb csatában volt je-
len; személyes és tetteles része volt a tö-
rökök elleni harcokban.

1646. sept. 25-én az országyűlési ná-

dorválasztáskor a katolikus jelöltek közt
második helyen volt, de csak 55 szavazatot
nyert. 1647. jun. 16-án IV. Ferdinánd koroná-
zása alkalmával főpohárnoki szerepet vi-
selt az udvari ebédnél, e napon üttetett arany-
sarkantus vitézzé is.

Része volt több nevezetes követségben
is, így járt Lengyelországban. 1649. apr.

1655-ben az udvar hidegségét érezte,
mert a kitűzött nádorválasztásra a jelöltek
sorából is kihagyatott, és midőn e miatt pan-
aszt emelt, egyéb rangokban is mellözte-
tést tapasztalt.

1653-ban IV. Ferdinánd római császárrá
koronázásakor Regensburgban, 1655-ben III-
dik Ferdinánd harmadik neje Eleonora koroná-
zásán volt jelen. — 1662-
ben ő is protestáns-üldöző lett,
ezen templomait a római kath.
hitieknek adta és alattvalóit e
hitre szorította.

1663-ban Kara Mustafa Ér-
sekujvár alá jöven, e várat For-
gách erősen tartotta. Budai er-
ről így ír: „Midőn a törökök,
július elején 150,000 emberrel
Eszéknel, — aug. 13-án pedig
Érsekujvár alatt táboroztak, e
várba Montecuculi negyedfél
ezer főből álló katonasággal
küldötte vala Forgách Ádám-
ot, nem is mulasztott el ez
semmit annak ótalmozására,
de a sokkal nagyobb erőnek
megfelelni lehetlen volt, — így
Érsekujvár 1663. szeptember
25-én feladás által török kézre
jutott.“

Zeiler német történetíró
megjegyzi, hogy Forgáchnak,
ha feladja a várat, azt ígérte
a török, hogy seregével, va-
gyonával szabadon mehet, kü-
lönben semmi irgalom. — Erre
Forgách visszautasítólág felelt,
mire aug. 11-én a külváros fel-
gyújtott, s a törökök a várba
22, 35, 48, 65 fontos golyók-
kal, naponkint 350 lövést is
tettek. Most már hiszban köte-
lezte esküre Forgách a kato-
nait; a bátorság meglankadott,
és a magyarok kimondották, hogy mivel
Montecuculi segélyt nem küld, a vár fel-
adandó. Így történt, hogy a nevezett napon
a vár feladatott, és abból 2472 főből álló
őrség vonult ki. A kivonulás, felszólal,
fegyveresen, vagyonkivittel történt, és a
nagyvezér bizonyosságot adott Forgáchnak,

FORGÁCH ÁDÁM.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholikus és Protestáns nap		Görög-orosz nap	Izraeliták nap	N a p -			Hold -			
	k	del			nyug.	k	del	nyug.			
Mártius											
15 Vasár.	D 4 Laetare	D Laetare	3 F 3 bójitben	24	6	p.	p.	6.	p.	6.	p.
16 Hétfő	Heribert, Abrah.	Cyriak	4 Gerasim	25	6	14	8	54	6	4	13
17 Kedd	Gertrud, Földes	Földike	5 Syropus	26	6	12	8	37	6	6	4
18 Szerda	Sándor, Ede	Eduárd	6 42 vértanu	27	6	10	8	19	6	7	5
19 Csütört.	József	József	7 Chersonin	28	6	8	8	1	6	9	5
20 Péntek	Joachim, Klaud.	Nicetas	8 Theophil	29	6	6	7	43	6	10	6
21 Szomb.	Benedek apát	Benedek	9 40 vértanu	1 Nisz Sab.	6	4	7	25	6	12	6